

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1217 Цена 90 динара 2,5 KM 1. децембар 2017. године

ISSN 0555-0114

Реч-две уз назловну страну...

„Човеку није дато да будућност види, нити своју судбину кроз коју годину да наслути. То је једино блаженство које је човеку дато да оно што га чека не зна. И боље тако!“

Милош Црњански

Српски књижевник Милош Црњански упокојио се 30. новембра 1977, пре тачно 40 година. Тим поводом, пре неколико дана је Филхармонија младих „Борислав Пашић“ из Београда одржала концерт на великој сцени Народног позоришта у Београду под називом „Испунио сам своју судбину“. У знак сећања на једног од најзначајнијих стваралаца српске књижевности 20. века, изведене су композиције проф. Светислава Божића. Инспирацију за изведене композиције проф. Божић је црпио у делима Милоша Црњанског. Оркестром је дириговао Ђорђе Павловић из генерације српских диригената који своје духовно и уметничко стасавање граде на *неисцртном извору националне музике доирађујући свој рејертоар делима која претпостављају духовно сродним музичким културама*. Као специјални гости наступали су сопрани Сања Керкез и Евгенија Јеремић, као и пијаниста Александар Синчук.

Недавно сам прочитао да је Иво Андрић својевремено рекао за Милоша Црњанског да је он *једини од нас рођени ћесник*. Када се спомене име овог изузетног човека, по правилу, прва асоцијација је: писац романа *Сеобе*. Поред овог значајног дела, написао је и многа друга којима се често у животу враћамо. Скоро по правилу, а пред одлазак на неко путовање, прелистам „Књигу о Немачкој“, „Љубав у Тоскани“ или „Путописе“. Романи, записи, песме, драме или, пак, путописи Милоша Црњанског јесу успомене пројекте вечитим тра-

гањем људског духа. Кроз његове записи видимо да је путовао са фотоапаратом и свеском у којој је записивао и светлописао све што је његово око и срце заволело. Својим делима, како писац и песник, обележио је српску лирику 20. века и усмерио њен развој.

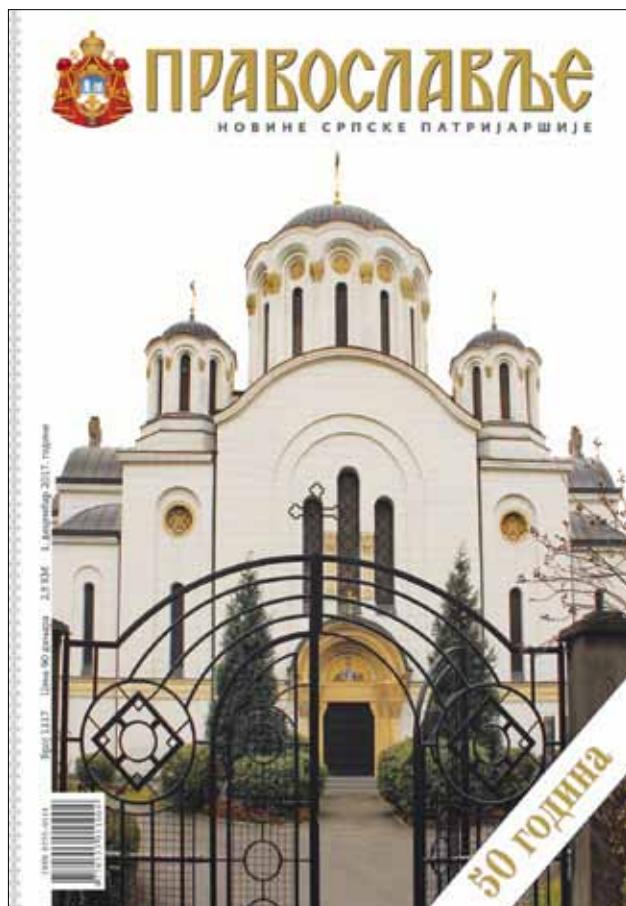
Проф А. Милановић са Филолошког факултета у Београду каже да је поезија Црњанског, првог српског послератног авангарданог песника, донела *нови ћеснички израз, лишен радикалних језичких експеримената*. А проф. М. Ломпар истиче да је Црњански писац са снажним националним осећањем. Он није писац духовне литературе, његова дела се не могу интерпретирати на тај начин, али јесте писац изразите хришћанско-православне оријентације. За њега је нација неодвојива од Православља. Он у себи носи необично религиозно искуство, његова вера и вера његових јунака јесте исповест срца, вера унутарњег бића. Црњански носи Православље у себи не само зато што је то део његовог порекла, традиције и обичаја, већ га он снажно осећа као део сопственог идентитета.

За нас у Цркви, од изузетног значаја је дело о Светом Сави. Међутим, и у другим делима овог писца као и у бити његових јунака, присутна је свест о Цркви и Христу. По среди се увек налази спознаја сопственог бића као и тражење одговора и постављање егзистенцијалних питања. Писац, а

и ми са њим, непрекидно лутамо у потрази за собом и за Богом.

Корице овог броја *Православља* краси фотографија манастира Ваведења Пресвете Богородице. Фотографију је забележио ђакон Драган С. Танасијевић, светлописац из Београда. Овај манастир налази се у насељу Сењак, а на узвишењу изнад Београда. Припада Архиепископији београдско-карловачкој. Првих неколико година по оснивању, манастир Ваведење био је метох манастира Кувеждина на Фрушкој гори, иначе први српски женски манастир у обновљеној Србији. Добротом и љубављу Персиде Миленковић родом из Шапца, сазидана је ова светиња као и многе друге на територији Београда. Између осталог и Храм Свете Тројице у Кумодражу, зграда Математичке гимназије и кућа Црвеног крста у Београду. У летопису манастира Ваведење стоји записано да су приликом копања темеља за манастирску цркву откривени у земљи остаци старог храма, свети престо од камена у коме је пронађена нетрулежна свештеничка одјељда. Манастир је подигнут поред тадашње гимназије „Краља Александра“, а на земљишту које је Град Београд уступио Српској Православној Цркви. Црква је саграђена за нешто више од годину дана. Манастирску цркву пројектовао је руски архитекта Иван Рик. Као пројектант помиње се и Павле Петровић. Темељи су освештани 10. августа 1935. године, а велико освећење обављено је 25. октобра 1936. Манастир је осветио Патријарх српски Варнава (Росић). Храм је осликан руком академски сликар Душана Михајловића, у периоду од 1972. до 1982. године.

У овом броју Вашу пажњу усмеравамо на текст „О призренским митрополитима и укидању Пећке патријаршије 1766. године“ из пера Снежане Крупниковић, затим текст о Сионским сабрањима 2017. г. – Фестивалу Вере, Наде и Љубави који потписује Ранка Маџаревић; текст поводом стогодишњице од почетка рада Помесног сабора Руске Православне Цркве чији је аутор проф. др Ксенија Кончаревић, те текст о Православном богословском факултету у Београду – нежељеном оснивачу Београдског универзитета чији је аутор Благоје Пантелић. О уредницима *Православља* као и у претходним бројевима пише Славица Лазић: у овом броју доносимо њен разговор саprotoјерејем др Љубивојем Стојановићем. О кремацији као савременом изазову за хришћане пишеprotoјереј-ставрофор проф. др Радомир В. Поповић, а о недавно завршеним рестаураторско-конзерваторским радовима на фресци Успења Пресвете Богородице у Богородичној цркви манастира Студе-

ница пише др Миљана Матић. О томе да положај српских цркава и манастира на Косову и Метохији не може имати аналогију са светогорским примером у овом броју пише др Александар Раковић. Из ризница светоотачког богословља у броју од 1. децембра читаоцима доносимо превод трећег поплавља *Бојољубиве историје* Блаженог Теодорита Кирског, које је са старогрчког превео Лазар Нешин. О српској идеји у средњем веку за *Православље* пише Милош Павловић...

У 1217. броју *Православља* читаоце очекују и сталне рубрике са новостима из света издаваштва, као и вестима из културе и науке, хришћанског света и живота наше помесне Цркве...

До следећег броја,

Гранаћ Ђ. Бакчић

Главни и одговорни уредник

Богослужења, пријеми и посете Његове

Негова Светост Патријарх српски Иринеј, председник Управног одбора „Добротољубља“ – Центра за пројекте Архиепископије београдско-карловачке у области културе, просвете, заштите животне средине и хуманитарних делатности, председавао је првим састанком Центра, одржаном 9. новембра 2017. године у Патријаршији српској у Београду. Састанку су присуствовали и други чланови Управног одбора: директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић – потпредседник Центра за пројекте, као и чланови Одбора: др Дејан Масликовић – помоћник министра за културу Републике Србије, протојакон др Дамјан Божић – главни уредник новина Српске Патријаршије *Православље*, г. Гаврило Грбан из Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама, г. Владимир Јелић – управник Патријаршијског двора, г. Драган Тадић – секретар Центра за пројекте. Члан Одбора је и гђа Санја Лубардић, сија „Добротољубља“ ста-

вљање Православља и српске духовности и културе кроз бројне пројекте којима ће се конкурисати код међународних и фондова Републике Србије, организација и институција.

Уторак, 14. новембра 2017. г., Патријарх српски Г. Иринеј посетио је Спомен-собу „Косметске жртве“ у просторијама Удружења породица киднапованих и убијених на Косову и Метохији, у палати „Београђанка“. Чланови Удружења су се најпре обратили Патријарху показујући фотографије и податке о страдалима на Косову и Метохији. У званичном делу програма говорили су председник поменутог Удружења, Председник Републике Србије г. Александар Вучић, као и Свјатејши Патријархи који је истакао да је Спомен-соба место туге целог српског народа и да, иако она показује да је зло накратко тријумфовало, треба да верујемо да ће правда Божја победити.

На празник преноса моштију Св. Георгија – Ђурђиц, 16. новембра 2017. г. у храму посвећеном овом Великомученику на Бановом брду, Његова Светост служио је Свету Архијерејску Литургију. Поред многобројног народа присутан је био и велики број деце из вртића „Ђурђевак“ који ради при Храму Св. Ђорђа. Након резања славског колача и освећења жита вршен је помен настрадалом Марку Першићу, утемељивачу парохијског дома чије је темеље Његова Светост потом освештао и на њима доделио грамату породици Першићу, оцу настрадалог Марка Дејану и мајци Весни, као и ктиторима парохијског дома Дејану Першићу и Владану Ковачевићу из Београда. Патријарх је празнично слово о Светом Георгију произнео у храму, а након освећења темеља беседио је и старешина храмаprotoјереј-ставрофор Часлав Маринковић, а затим је и Његова Светост беседио о овом објекту који се подиже.

Сходно Уредби о орденима Српске Православне Цркве, на предлог Патријарха Иринеја, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве доделио је г. Владимиру Тодоровићу и г. Предрагу Васићу Орден Светог краља Милутина. Патријарх је 17. новембра 2017. године на свечаности у Патријаршији српској у Београду уручио високо црквено одликовање – Орден Светог краља Милутина бившем директору Дирекције за реституцију Републике Србије г. Владимиру Тодоровићу и судији Апелационог суда у Београду г. Предрагу

Светости Патријарха српског Г. Г. Иринеја

Васићу. У одлуци Светог Архијерејског Синода, коју је прочитao главни секретар Синодаprotoјереј-стavрофор др Саво Б. Јовић, наводи се да се високо одликовање Српске Православне Цркве Орден Светог краља Милутина додељује г. Владимиру Тодоровићу за показано добротворство према Светој Мајци Цркви, које се огледа кроз његов самопреогорни и пожртвовани рад на враћању неправедно одузете црквене имовине, а г. Предрагу Васићу, судији Апелационог суда у Београду, исти орден додељује се за делатну љубав према Светој Мајци Цркви, која се огледа кроз професионалну и доследну примену права и правде, као и заштите правних интереса Цркве у правном поретку Републике Србије, наводи се у одлуци Светог Архијерејског Синода.

Свечаности у Патријаршијском двору присуствовали су министар здравља Републике Србије г. Златибор Лончар, амбасадор Републике Грчке у Београду г. Илија Илијадис, председник Апелационог суда Душко Миленковић, председник Специјалног суда г. Александар Степановић, судије Специјалног суда и Вишег суда, Епископ моравички г. Антоније, директор Патријаршијске управне канцеларије protoјереј-стavрофор Стојадин Павловић, старешина манастира Светог архангела Гаврила у Земуну грчки свештеник Панајотис Каратасиос, начелник Одељења општих и правних послова Патријаршије српске г. Милан Андрић, шеф Кабинета Патријарха српског ђакон др Александар Прашчевић, шеф Правне службе Архиепископије београдско-карловачке г. Богољуб Цветиновић, представници јавног и културног живота престонице.

УХраму Свете Петке на Чукаричкој падини у недељу, 19. новембра 2017. г., Његова Светост Патријарх српски Иринеј служио је Свету Архијерејску Литургију са свештенством храма и уз присуство бројних верника. Патријарх је у недељној беседи тумачио прочитано Свето Јеванђеље, причу о вакрсењу Јајрове дванаестогодишње кћерке и исцељењу крвоточиве жене. „Жена је одмах исцељена, по вери својој. Господ све види и осетио је силу њену“, рекао је Патријарх додајући да сва ова чуда откривају да је човек бесмртно биће у Христу.

На празник Сабора Светог архангела Михаила и свих небеских сила бестелесних – Аранђеловдан, 21. новембра 2017. године Свету Архијерејску Литургију у Саборној цркви у Београду служио је Патријарх српски г. Иринеј.

Величанственом Патријарашком Литургијом, на којој је Његовој Светости саслуживало више свештенослужитеља Архиепископије београдско-карловачке, Саборни храм Светог архангела Михаила прославио је своју славу по 172. пут. Песме хвале и славе Господу узнесло је Прво београдско певачко друштво, хор који више од век и по прати богослужења у Саборном храму. Током свечаног славског чина, Свјатјејши је преломио славски колач са члановима породице Ђоковић, овогодишњим домаћинима храмовне славе.

Прослављању славе Саборног храма присуствовали су потпредседник Владе и министар грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре гђа Зорана Михајловић, директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, амбасадор Републике Грчке у Србији г. Илијас Илијадис, француски и српски хуманиста Арно Гујон, многобројни пријатељи и сарадници Саборног храма, личности из јавног и културног живота престонице. Током славског ручка здравицу је изговорио старешина Саборне цркве крстоносни прота Петар Лукић, који је заблагодарио Његовој Светости на празничној служби Господу, као и домаћинима славе и свим добротворима и приложницима за добра која чине Цркви и српском роду.

Овом приликом, прота Петар Лукић је домаћинима славе породици Ђоковић уручио грамату Његове Светости Патријарха српског г. Иринеја у знак признања за делатну љубав према Српској Православној Цркви. Патријарх је г. Новаку Ђоковићу, прослављеном српском тенисеру, лично уручио икону Светог архангела Михаила са посветом Новаковом сину Стефану.

Патријарх српски Иринеј присуствовао је у среду, 22. новембра 2017. г., на празник Светог Нектарија Егинског, Светој Литургији коју је у Саборној цркви у Београду служило братство тог храма. У проповеди на крају Евхаристије, Свјатјејши је вернима казивао о великој Божјој милости показаној кроз Светог Нектарија Чудотворца, исцелитеља коме до данас притичу људи са молитвом ради здравља и спасења, а чија су чуда многобројна. Током читавог дана верни народ је пртицао и у овај београдски храм, како би целивао икону Светог Нектарија и узнео молитве том многопоштованом угоднику Божјем. Истога дана у Саборној цркви, Патријарх Иринеј и викарни Епископ моравички Антоније присуствовали су Вечерњој служби.

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО и тако покушати да црквено културно наслеђе присвоје и отуђе од Српске Православне Цркве и српског народа. Тим поводом подсећамо читаоце на историју и порекло косовско-метохијских светиња.

Историјат Епархије рашко-призренске О призренским митрополитима и укидању Пећке патријаршије 1766. године

С. Крутиковић

Једна од трагичних последица укидања Пећке патријаршије за српски народ, а посебно за Призренску митрополију, је прелазак становништва Горе и Опоља у ислам.

Настављајући трагалачку причу из претходног броја *Православља*, наводимо даље преостала имена призренских митрополита, за која зnamо, а који су столовали Призренском епископијом (тачније Митрополијом, одлуком донетом на државном сабору у Скопљу, на Цвети 9/4. 1346. године), све до укидања Пећке патријаршије 1776. године. Међу историјским подацима наилазимо на спомен Митрополита Ганадија – 1626. године. Управљао је Призренском митрополијом у време Патријарха Пајсија Јањевца (1614–1647).

Потом је 1649. године, у Запису остало убележено о Митрополиту Михаилу, дословце овако: „Смирени митрополит Призренски Михаил.“

О Митрополиту Никодиму (1670–1695) читамо следеће: „Кад је постављен за призренског митрополита – не зnamо, али се зна да је – године 1670, новембра 7. приспео у Кијев српски митрополит Никодим.“ Из Кијева био је „пропуштен“ у Москву и добио основна средства за издржавање. Он је приликом свог доласка имао намеру да се стално настани у Русији, па кад му то није дозвољено – отишао је у Малорусију и „живео у Батурину четири године“, од 1671. до 1675. године. „Отуда се вратио у Призрен, али због великог гоњења од стране Турака није се могао одржати на престолу Митрополије своје, већ га је предао Патријарху српском (Арсенију III Црнојевићу), а сам отишао у Свету Гору и живео тамо осам година.“ Из Свете Горе он поново одлази у Батурин, где је остао све до 1695. године, када је отишао у Москву да тражи милостију и „дозволу да може вечно живети у Кијевопечерском манастиру“. Митрополит Никодим био је примљен 27. јануара исте године од стране царева Јована и Петра Алексијевића. И овом приликом Митрополит призренски Никодим моли да му се дозволи да остане у Русији и да оконча свој живот у Кијевопечерској лаври, али не у кругу манастира, већ близу пештера Светог Теодосија и Храма Пресвете Богородице. Тамо је и умро. Од њега нам је остало

један омофор са следећим натписом: „Сеи омофор устроен на служение милостију Божију преосвјаштеному кир опу Никодиму, митроп. прзренскому, року от рождества Христава 1672.“

Наилазимо на још два имена: Митрополита Исаије Димитријевића Туцака „1731 в лета в времја блажењејших и словесњејших господин господин патриарх Моисеи месеца ноевриа 10 приде в Призрен и постави митрополитом Исаија Димитриевича...“ и Митрополита Василија – 1756. године. Управљао је за време Патријарха Гаврила III Николића (1752–1758).

Септембра 11. године 1766. издан је берат о укидању Пећке патријаршије, са одлуком: „Никад никоме више да се не даје (засебно) та Патријаршија, ни на какву и ни на чију молбу.“ Кад је она укинута, десило се на национално-политичком плану друго српско Косово. Српски православни народ потпао је сада поред политичко-националног ропства и под црквено-духовно ропство Фанаријота, људи „материјално веома лакомих и национално великоречки оријентисаних“. Да би уништио значај Пећи као верско-националног и политичког средишта српског народа – Цариградски патријарх „потчинио је Пећ под управу Призренске митрополије“ на челу са Митрополитом Гаврилом, бившим Митрополитом амасијским, дакле – Грком, који је дао свој пристанак за укидање Пећке патријаршије. Тако је сада Призренска митрополија обухватала: призренски, новобрдски, вучитрнски, ђаковачки и пећки крај. На формирање овако простране митрополије, наследнице Пећке патријаршије, дали су свој пристанак и бивши Патријарх Калиник II, нишки Гаврило, скопски Константин, самоковски Неофит и ђустендилски Гаврило, дакле иста лица која су дала пристанак на укидање Пећке патријаршије. Једна од трагичних последица укидања Пећке патријаршије за српски народ, а посебно за Призренску митрополију, је прелазак становништва Горе и Опоља у ислам.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1217

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја.

Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве.

Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије

Главни и одговорни уредник
Протођакон др Дамјан С. Божић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крупниковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intérmédiaire Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS3514500708000135615
Informativna Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavlje@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата
web: православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и приложи објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом:
Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 – Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Управе за сарадњу с Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије

Графичка припрема овог, 1217. броја Православља, завршена је у четвртак, 30. новембра 2017. године у 8.00 часова, када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

- 2** Реч-две уз насловну страну...
Протођакон др Дамјан Божић
- 4** Богослужења, пријеми и посете Његове Светости Патријарха српског Г. Г. Иринеја
Протођакон др Дамјан Божић
- 6** О призренским митрополитима и укидању Пећке патријаршије 1766. године
С. Крупниковић
- 8** Сионска сабрања 2017 – Фестивал Вере, Наде и Љубави
Ранка Маџаревић
- 10** Сто година од почетка рада Помесног сabora Руске Православне Цркве
Проф. др Ксенија Кончаревић
- 14** Православни богословски факултет – нежељени оснивач Београдског универзитета
Блајоје Панићелић
- 18** Уредници Православља : Протојереј др Љубивоје Стојановић
Реч нека буде блага, а докази јаки
Славица Лазић
- 21** Кремација – савремени изазов за хришћане
Протојереј-ставрофор проф. др Радомир В. Поповић
- 24** Фреска Успења Богородице у новом руху
др Милојана Машић
- 26** Положај српских цркава и манастира на Косову и Метохији не може имати аналогију са светогорским примером
др Александар Раковић
- 28** **Бл. Теодорит Кирски : Богољубива историја**
З. Маркијан (Превод са српској: Лазар Нешин)
- 32** Српска идеја у средњем веку
Милош Павловић
- 36** Александар С. Вујић (Сента, 1945 – Београд, 2017)
Протођакон др Дамјан С. Божић
- 38** Свет књиге
- 40** Наука, уметност, култура...
- 42** Кроз хришћански свет
- 44** Из живота Цркве
- 48** Огласи

На насловној страни:
Манастир Ваведење у Београду
фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

Сионска сабрања 2017 –

Фестивал Вере, Наде и Љубави

Ранка Маџаревић

Фестивал „Сионска сабрања“ отворила је заменица председника општине Рума Марија Стојчевић, а наступили су: певачка група „Јефимија“ из Шапца, дечији црквени хор „Благослов“ из Сремске Митровице, ученици из Руме и деца са инвалидитетом и ометена у развоју

Радио Епархије сремске са Удружењем грађана „Алтернатива Ру“ у Руми, организовао је у суботу, 16. септембра 2017, први хуманитарни фестивал „Сионска сабрања 2017 – Фестивал Вере, Наде и Љубави“, на више различитих локација. Први пут Рума добија фестивал са оваквим концептом, имајући за циљ љубав према ближњима кроз заједничарење, али и пружање несебичне помоћи онима којима је у том тренутку потребна – особама са сметњама у развоју из Руме и Старе Пазове. Главни и одговорни уредник Радија „Српски Сион“, докторанд на Православном богословском факултету у Београду, Мирослав Крсмановић је истакао да је овај пројекат имао за циљ јачање литургијске заједнице, повратак хришћанским вредностима и помоћ ближњима. На празник Св. Јоаникија првог Патријарха српског, фестивал је отпочео Светом Литургијом у Храму Силаска Св. Духа на апостоле у Руми, након чега је одржан краћи културно-уметнички програм у порти храма. На сцени испред храма, фестивал „Сионска сабрања“ отворила је заменица председника општине Рума Марија Стојчевић, а наступили су: певачка група „Јефимија“ из Шапца, дечији црквени хор „Благослов“ из Сремске Митровице, ученици из Руме и деца

са инвалидитетом и ометена у развоју. Први део програма овог фестивала завршен је пригодним послужењем, а затим је нешто касније настављен у Завичајном музеју Руме.

Кроз различите историјске периоде Рума је била привредни и културни центар, а сведочанство о томе бележи и чува Завичајни музеј општине Рума, који је изашао у сусрет овом фестивалу и угостио у својим просторијама особе са сметњама у развоју које су изложиле своје ликовне радове осликане на дечијој ликовној колонији „Парк лепих жеља“. Изложбу је отворила и поздравила новинарка и председница Друштва за афирмацију инвалида „Феникс“ из Старе Пазове Јелица Деспот, која је поручила да деца својим радовима желе да покажу и докажу да све могу и желе, и да их у томе Господ бодри и чува. У наставку програма одржана је и трибина на тему „Мисија и музика“ на којој су говорили: др Александар Раковић, члан Института за новију историју Србије, који се овом темом бавио у својој докторској тези *Рокенрол у Југославији 1956–1968. Изазов социјалистичком друштву* и Никола Мијовић, дипломирани теолог из Београда и оснивач групе „Есхатон“. На двочасовној трибини предавачи су изнели своје ставове о

вредновању музичких праваца и могућностима њихове употребе у мисији Цркве. Такође, разговарало се и о сличним подухватима кроз историју, као и о томе да ли смо данас, као Црква, за то спремни и заинтересовани.

У вечерњим часовима на излетишту „Борковац“ у Руми, одржан је хуманитарни рок концерт на коме су наступили музички састави из Београда, Руме и Горњег Милановца: „Врело“, „Други долазак“, „Фалконс“, „Есхатон“, Небојша Мастиловић и Владимир Антић, и „Бјесови“. Симболична цена карте била је намењена деци ометеној у развоју, којима је и посвећен цео фестивал. Концерт су отворили Небојша Мастиловић и Владимир Антић, који су на акустичним гитарама изводили препознатљиву духовну музику аутора Мастиловића, који је истакао да је за овакве фестивале битан контекст и мотивација. „У овом случају, акцент је био на песмама које припадају жанровски ‘тврђем’ звуку, па је важно наћи меру и поруку“, рекао је Небојша.

Група „Врело“ из Руме је оправдала очекивања и титулу једног од најпопуларнијих бендова традиционалне српске музике у свету. Оснивач групе Наташа Томић рекла је да се чланови групе радо одазивају пројектима које организује Црква. Му-

зика коју они представљају је спој етно песама са традиционалним звуком, у обрадама других музичких жанрова, а донела им је рад са великим домаћим и светским музичким и глумачким зvezдама. Наташа је истакла да овакви хуманитарни концерти, поред великог светског успеха, праве баланс у њиховом раду и наводе их да се присете врлине и љубави Божије. Концерт је затворен наступом култног бенда „Бјесови“ из Горњег Милановца, који има богату музичку каријеру и који је испунио очекивања окупљених и старијих и млађих генерација. Свим учесницима концерта организатори су доделили захвалнице.

Иако је било тешко организовати први фестивал са оваком оријентацијом, Мирослав Крсмановић, уредник Радија „Српски Сион“, нада се да су ове године посејали семе које ће у наредном периоду израсти у вишедневна дешавања за која би желели да ће убудуће постану традиција. Циљ „Сионских сабрања 2017.“ је био да се саберу сви људи добре воље и помогну ближњима, јер смо сви једнако вредни пред Богом, што представља поруку самих организатора.

Заседање Помесног сабора из 1917. године (фото: Википедија)

Сто година од почетка рада Помесног сабора Руске Православне Цркве

Проф. др Ксенија Кончаревић

Ове године навршава се један век од почетка рада грандиозног Помесног сабора Руске Православне Цркве 1917–18. године. На овом Сабору, првом после укидања патријараштва, саборског управљања Црквом и преношења свих овлашћења на „правитељствујушчи Синод“ (1720), била је, између осталих, формирана секција „О богослужењу, проповедништву и црквеној уметности“, у чијем је домену била и проблематика богослужбеног језика

Ове године навршава се један век од почетка рада грандиозног Помесног сабора Руске Православне Цркве 1917–18. год. На овом Сабору, првом после укидања патријараштва, саборског управљања Црквом и преношења свих овлашћења на „правитељствујушчи Синод“ (1720), била је, између осталих, формирана секција „О богослужењу, проповедништву и црквеној уметности“, у чијем је домену била и проблематика богослужбеног језика. Питањима текста и језика богослужења бавила се посебна подсекција на челу са Епископом оренбуршким Методијем Герасимовом, која је радила од 9. до 26. септембра 1917. и одржала укупно пет засе-

дања. Финални документ ове подсекције, који ће 29. августа (11. септембра) 1918. године бити усвојен и на Саборском већу, а затим, дан касније, на Савету епископа, којим је председавао Његова Светост Патријарх московски и све Русије Тихон (Белавин), садржи следеће одлуке:

„1. Црквенословенски језик у богослужењу представља велико и свештено наслеђе руске прошлости и стога се он мора чувати и неговати као основни богослужбени језик. 2. Признаје се лејиштимносӣ богослужбене уйошребе оишшерускоӣ (= савременог руског, прим. К. К.) и малорускоӣ (= украјинског, прим. К. К.) језика. 3. Тренутна и свеобухватна замена црквенословенског језика савременим није

ни пожељна, ни остварљива. 4. Пожељно је, ради постизања бољег разумевања, *већ у овом моменту* приступити укључивању руског и украјинског језика у богослужење (читање Апостола и Јеванђеља, поједиње богослужбене песме и молитве, замена поједињих речи и већих синтаксичких целина), под условом да постоји одобрење надлежних црквених власти. 5. Ако се нека парохија изјасни за *бојослужење на савременом језику*, њеном захтеву се може удовољити под условом да *превод буде одобрен од црквених власти*. 6. Свето Јеванђеље у таквим случајевима читаће се на два језика – црквенословенском и савременом (русском или украјинском). 7. Неопходно је формирати при Највишој црквеној управи посебну комисију која ће се бавити како *поједносстављавањем и регуловањем црквенословенских текстова*, тако и њиховим *превођењем* на општеруски, малоруски и друге језике који се користе у Руској Православној Цркви, те *проценом већ постојећих превода* и оних који се буду достављали на експертизу. 8. Неопходно је позабавити се на нивоу Највише црквене управе издавањем богослужбених књига са *найоредним црквенословенским и текстовима* на општеруском, малоруском и другим језицима који се користе у Руској Православној Цркви [...]. 10. Коришћење на ванбогослужбеним сабрањима *народних духовних песама и химни* на руском и другим језицима, заступљених у зборницима што су их одобриле надлежне црквено власти, сматра се и корисним и пожељним.”

Пошто су га поменуте две инстанце усвојиле, документ је послат, са препоруком за одобрење, Највишој црквеној управи (ВЦУ), али стицајем околности (револуционарна дешавања, недостатак времена за привођење рада Сабора крају) он више није био разматран. Ипак, то не доводи у питање правно дејство овог документа, јер је већ сам чин његове предаје највишој инстанци аутоматски значио његово ступање на снагу, по уредби о раду Сабора у ванредним условима.

Свакако, требало је много припремних радњи за доношење једне овакве одлуке. Проблематика богослужбеног језика Руске Цркве била је студиозно разрађивана у склопу предсаборских активности (1905–1917), које су замишљене као опсежан и телошки фундирани напор да се осмисле институционалне мере у циљу спровођења корените и свеобухватне литургијске обнове. Није случајно што је управо Руска Црква у то доба била најистакнутији носилац идеја литургијског покрета у православном свету, посебно ако имамо процват литургијског богословља у руској средини у другој половини XIX и почетком XX века, али и недостатке везане за опште стање у Цркви, особито за низак ниво литургијске културе, што је резултирало свеопштим нездовољством – од јерархије до лаиката – али и тежњом за спровођењем организованих мера које ће допринети превазилажењу уочених слабости.

Свети Архијерејски Синод РПЦ затражио је 27. јула 1905. године од епархијских архијереја да му на основу стандардизованог упитника уpute представке о томе шта у животу Цркве треба обновити или изменити. Међу питањима упућеним архијерејима није било посебно формулисаног питања које би се непосредно тицало језичке политици, али је индикативан податак да је 28 архијереја (од 80 анкетираних) сматрало за потребно да, разматрајући проблематику богослужења, посебно нагласи њене лингвистичке аспекте.

Овде је неопходно напоменути да се идеја о осавремењивању језичког богослужбеног израза – било русификацијом богослужења, било иновирањем црквенословенске норме – у Русији појавила и прве плодове у самој реализацији донела у XIX веку. Она је представљала логичан наставак рада на превођењу Светог Писма и одвијала се у идентичним етапама. Подсетићемо на то да је средином XIX века било издато Јеванђеље са паралелним текстом на црквенословенском и руском језику (иначе, превод је урађен између 1810. и 1825. године, са подршком и уз активно учешће Митрополита московског Филарета Дроздова), да би у другој половини века био преведен интегрални текст Библије и издат сада већ без паралелног црквенословенског текста. Средином века, 1855–1856. појавило се прво издање богослужбених канона са паралелним текстовима на грчком, црквенословенском и руском језику (прев. проф. Ј. И. Ловјагин), које је, међутим, било намењено бољем разумевању и компарирању ових текстова, али не и богослужбеној употреби превода на руски језик. Четврто издање ове књиге садржало је, што је индикативно, само руски текст. Убрзо ће Ловјагиново дело наставити и други преводиоци – мањом професори и ректори богословија, као и учени клирици.

У XIX веку није било јединственог мишљења у вези са тиме да ли је потребно извршити ревизију богослужбених књига. Митрополит московски Филарет, и поред своје ангажованости на превођењу светописамског корпуса на стандардни руски језик, био је категорички против оваквог подухвата када је реч о литургијским текстовима. Један од првих аутора који указује на неопходност ревизије богослужбених књига био је протојереј А. Невострујев, који је, поред картотеке проблематичних (рецимо, синтаксички неусаглашених) и погрешно, одн. буквально (или само формално еквивалентно) преведених места у црквенословенским богослужбеним књигама, сакупио и богат лексикографски материјал, који ће касније искористити протојереј Г. Ђаченко приликом рада на свом капиталном *Рејнику црквенословенскоја језика*. Од архијереја за ревизију се међу првима почeo изјашњавати Митрополит московски Инокентије (Венијаминов), ограничавајући је, међутим, на грубе штампарске грешке и недовољно разумљиве исказе. Године 1869. он

ће формирати посебну комисију која ће радити на редиговању текста *Требника* и *Службника*. Од 1881. делатност на ревизији богослужбених књига уживаће и благослов Синода. За једно далеко радикалније решење залагаће се Епископ тамбовски и владимирски Теофан Говоров, канонизован као Св. Теофан Затворник, предложући да се све богослужбене књиге изнова преведу с грчког на црквенословенски, али не и на стандардни руски језик (он сам, иначе, био је одличан познавалац грчког језика и плодан преводилац патристичке литературе, између осталог и *Добротољубља*). Ова идеја доживеће постепену еволуцију, инспиришући замисао о стварању новоцрквенословенске норме. На овом пољу прве плодове донеће Епископ јекатеринославски Августин Гуљанички, који 80-их година објављује нове преводе појединих канона и формулише начела конституисања новоцрквенословенске норме, која су касније од више афирмисаних аутора (литургичари Б. И. Сове, Н. Балашов, филолози А. Г. Кравецки, А. А. Плетњова и др.) признате неоспорним: а) измене у редоследу речи у складу са савременом синтаксом, б) измене у погледу размештаја интерпункцијских знакова, в) замена вештачких јелинзама на синтаксичком плану, одбацивање апсолутног датива и акузатива са инфинитивом као конструкција које нису својствене језичком осећању савремених реципијената црквенословенског текста, г) лексичке интервенције у случајевима када је црквенословенска лексема потпуно непозната носиоцу савременог руског језика или је њена семантика измењена (међујезички хомоними и пароними), д) поједностављивање граматичког система изузимањем категорије дуала и еквивалената грчких чланова, ђ) разграничење партивира и адверба. Ових начела придржаваће се у XX веку чланови Комисије за ревизију богослужбених књига на чијем се челу налазио тадашњи Архиепископ фински, потоњи Патријарх московски Сергије Страгородски.

Када из ове перспективе разматрамо анкетне одговоре архијереја, не треба да нас чуди чињеница да је само један – Епископ јенисејски Јефтимије – исказао категоричко противљење било каквим иновацијама у језику богослужења, док су се остали залагали за његово спровођење. Мишљења о начинима иновирања језика богослужења, разумљиво, нису била идентична: већина епископа залагала се за поновно превођење – или само неразумљивих места, или целокупног корпуса богослужбених књига – на црквенословенски језик, уз примену начела Епископа Августина Гуљаничког. Три епископа и два епархијска савета инсистирали су на превођењу богослужења на савремени руски језик. Интересантно је да се предлагало да преводи на руски језик улазе у употребу пре свега у урбаним срединама, а да се у местима у којима

доминира иеруско становништво, служи на језицима тих етничких заједница.

Под утицајем преовлађујућег става о потреби иновирања црквенословенске норме, Синод је 1907. донео одлуку о формирању посебне Комисије за ревизију богослужбених књига, на чијем се челу поново нашао Архиепископ фински Сергије Страгородски, који је, иначе, у јеку дискусија био заговорник радикалне русификације богослужења (у раду ове Комисије он ће се, међутим, ограничити на иновирање норме црквенословенског језика, повинујући се мишљењу већине). У састав Комисије ушли су реномирани теолози, слависти и византологи, попут знаменитих литургичара проф. А. А. Дмитријевског, проф. И. А. Карабинова, акад. А. И. Соболјевског, акад. В. В. Латишева и др. Као резултат делатности Комисије 1912. и 1913. појавиће се нове верзије *Посној* и *Цветаној Триода*, *Октоих* је био припремљен за штампу 1916, а *Минеј за септембар* 1917. Занимљиво је да се 70-их година ХХ века, када се после вишедеценијске забране појавила могућност поновног издавања богослужбених књига, Московска Патријаршија није определила да понови новија, ревидирана издања, него је предност дала старијим верзијама – редакцији из XVII века. Сам овај подухват, међутим, у стручним круговима оцењен је веома позитивно. Тако, савремени истраживачи А. Г. Кравецки и А. А. Плетњова сматрају да су најбитнији квалитети нове верзије *Триода*, најпре, приближавање логичког устројства црквенословенског језика савременом руском стандарду (што је постигнуто посебним поклањањем пажње лексици, синтаксичким обртима и размештају интерпункцијских знакова), и друго, то што је при исправљању преовладала оријентација на семантички план, дакле на постизање динамичке еквивалентности превода изворнику (исказивање смисла изворника уз коришћење природних лексичких и граматичких форми црквенословенског језика), а не, као у прошлости, на текстологију, односно на постизање формалне еквивалентности (употребу језичких форми максимално блиских формама грчког изворника). Другим речима, Комисија је изменила методологију преводилачког поступка, преоријентисавши се са традиционално буквалног на идиоматски, интерпретативни приступ, који се у теорији и технички превођења данас сматра најисправнијим, укључујући и у приступу сакральным текстовима.

Саборске иницијативе, као и вишедеценијске претходне напоре на редиговању и превођењу црквенословенских текстова, радикализоваће припадници „Живе Цркве“. Један од лидера и идеолога ове фракције сукобљене са канонском јерархијом и лојалне совјетским властима, А. Введенски, писао је: „Залажемо се за очишћење и поједностављење богослужења и његово приближавање рецепцији народа. Ревизија богослужбених књига и месецо-

слова, увођење древноапостолске једноставности у богослужење [...], матерњи језик наместо обавезног црквенословенског.“ У програму црквених реформи ове организације, између осталих, истиче се и захтев за „постицање разумљивости богослужења народу“. Године 1924, на сабору Савеза „Црквена обнова“ донета је резолуција у којој се истиче да је прелажење на руски језик у богослужењу изузетно вредна и значајна тековина данашњице и „оруђе еманципације народних маса од слепог, сујеверног клањања пред моћном речју, од дрхтања пред формулом“; да се у свим храмовима Савеза препоручује служење Литургије на руском језику; да се благосиља и слобода литургијског стваралаштва. У оквиру делатности „обновљенаца“ значајно место заузимало је превођење богослужбених текстова на савремени језик, у чему је најбоље резултате постигао свештеник Василије Адаменко. У своме преводилачком напору Адаменко узима у обзир искуство својих претходника (како је утврђено, низ места у његовом преводу Златоустове Литургије решен је са ослонцем на превод Митрополита Антоњина, Дамаскинове *Посмртне спомине* носе на себи печат претходних превода Н. Нахимова, *Покажни канон* Св. Андрије Критског у Адаменковом преводу узима у обзир претходне преводе Ј. Ловјагина и Н. Кедрова), али у свом раду одлази даље – и квантитативно (он је успео да публикује преводе три Литургије, чина свеноћног бдења, *Требника*, низа молитвословља из *Триода* и *Минеја*, а у његовој рукописној заоставштини пронађени су преводи великог броја служби – рецимо, скоро све службе из *Служебног мињеја* од априла до јуна, мноштво акатиста, чинова архијерејског богослужења), и квалитативно (имамо на уму не само зрелост преводилачких решења, него и чињеницу да је самом превођењу Адаменко приступао са јасном намером да текстови нађу примену у богослужењу, због чега је и њихова метричка структура, ритам и прозодија, на основу вишекратне апробације, била саобразјена захтевима појачке реализације). О квалитету Адаменкових превода довољно говори већ и чињеница да је 1930. он добио дозволу од Митрополита московског Сергија за богослужење на руском језику по предложеним преводима, што је, очито, било у потпуној сагласности са одлукама Сабора које смо навели у претходном излагању. У оквиру „Живе Цркве“ био је разрађен и 1929. публикован пројекат издавања богослужбене литературе на руском језику следећим редоследом: *Служебник*, *Требник*, *Каноник*, *Часослов*, *Служба великих Господњих и Богородичних празника*, *Октоих*, *Архијерејски Служебник*, *Молитвослов*. Међутим, у пракси верници нису прихватили ове иновације, посебно не русификацију богослужења (разлог је идеолошке природе – лојалност „обновљенаца“ совјетским властима), тако да већ од средине 20-их година и у

самој „Живој Цркви“ долази до постепеног враћања на традиционално црквенословенско богослужење. С друге стране, идеје о реформисању богослужбеног језика и богослужења уопште спонтано ће бити напуштене и од јерархије Руске Цркве (укључујући и самог Патријарха Сегија) пре свега услед неповољних историјских околности, а затим и због ком-промитујућег искуства следбеника „Живе Цркве“. Позитивну тенденцију, коју уочавамо у годинама превирања и заоштрене борбе између „архаиста“ и „новатора“, свакако је представљала појава нових богослужбених текстова на славјанизованом руском језику, које су свештенство и лаикат – парадоксално – реципирали као црквенословенске, попут веома популарног акатиста Митрополита Трифуна (Туркестанова) „Слава Богу за све“, свакодневне јутарње молитве познате под називом „Молитва преподобних отаца и стараца оптинских“; поред тога, пишу се нове службе на црквенословенском (са применом иновиране норме) – „Служба свим Светима што у земљи руској просијаше“ аутора проф. Б. А. Турајева и јеромонаха Атанасија Сахарова и др., а издају се и преводи богослужбених чинова на новоцрквенословенски језик: тако, *Литургија свећој апостола Јакова, браћа Господњеј*, доживљава два превода – један у емиграцији, заслугом Филипа Гарднера (1937), и други у Русији, заслугом Епископа Партије (1948).

У данашње време највиши органи РПЦ настоје да изнађу решења која ће одговорити мисионарским потребама Цркве и уједно остати верна националној културној и филолошкој традицији. Архијерејски сабор одржан 1994. године, позитивно реагујући на констатацију блаженопочившег Патријарха московског и све Русије Алексија II из уводног реферата о томе да је неопходно „учинити богослужење приступачнијим народу“, донео је одлуку да, „ради приближавања смисла свештенорадњи и богослужбених текстова“ данашњем поколењу хришћана, формира посебну синодалну комисију која ће, између осталог, „наставити редиговање богослужбених текстова отпочето почетком овога столећа“. Овом проблематиком позабавиће се и Сабор сазван поводом прославе 2000-годишњице хришћанства, на коме је 16. јануара 2000. дат благослов за „наставак посла на редиговању богослужбених текстова са циљем олакшавања њихове реализације верницима“. Свакако да овакав, умерени приступ води рачуна о томе да би стихијско или планско ишчезавање традиционалног богослужбеног израза умногоме осиромашило пуноћу руске националне културе и сузило руски национално-духовни идентитет, али да је свакоме човеку који је ступио или ће тек ступити у заједницу Цркве неопходно пренети њену поруку спасења која ће као река која обилно тече преображавати живот појединача, али и целокупног руског друштва.

Шездесетпетогодишњица од уклањања
Православног богословског факултета
са Београдског универзитета (1952–2017)

Православни богословски факултет — нежељени оснивач Београдског универзитета

Блаје Пантелић

У хронологији Федеративне Народне Републике Југославије забележено је да је власт у фебруару 1952. године отпочела са опсежном акцијом уклањања „политички непоуздан“ наставника у школама. Та чистка у образовним установама била је идеална прилика да се ликвидира и Богословски факултет као државна институција

Богословски факултет, потписник акта којим је основан Београдски универзитет, након Другог светског рата и успостављања друге Југославије, постао је омражен у својој породици. Социјалистичкој Југославији нису били потребни богослови, а свештеници још мање... Штавише, третирани су као потенцијални државни непријатељи, стога је било питање тренутка када ће Богословски факултет бити уклоњен са Универзитета у Београду, скинут с буџета и прогнан на маргину.

У хронологији Федеративне Народне Републике Југославије забележено је да је власт у фебруару 1952. године отпочела са опсежном акцијом уклањања „политички непоуздан“ наставника у школама. Та чистка у образовним установама била је идеална прилика да се ликвидира и Богословски факултет као државна институција, и нова власт је, наравно, није пропустила. Влада Народне Републике Србије је 15. фебруара 1952, одлуком чија је законитост била упитна, избацила Богословски факултет са Београдског универзитета. Ту одлуку потписали су тадашњи председник српске владе Петар Стамболић и председница Савета за просвету, науку и културу Митра Митровић (тада још увек супруга Милована Ђиласа). Акт је био кратак и јасан: „По Уставу Народне Републике Србије, црква је одвојена од државе, па постојање Богословског факултета као државне установе нема реалну уставну подлогу.“ Ликвидација је, очекивано, извршена по кратком поступ-

ку: одлука је спроведена у наредних 24 часа. Професорима су ускраћена сва права, а студентима „срдачно“ понуђено да пређу на друге факултете. Након губитка статуса државне институције, факултет је прешао у надлежност Синода Српске Православне Цркве.

О историјском контексту у коме је донета ова одлука српске владе, др Александар Раковић, виши научни сарадник на београдском Институту за новију историју Србије, каже следеће: „Комунистичке власти Југославије су имале намеру да до почетка педесетих Српску Православну Цркву ставе на маргину српског друштва путем хапшења и малтретирања епископа, разноразним притисцима на свештенство, уклањањем веронауке из школа и скидањем факултета са универзитета. Почетком педесетих комунистичке власти су закључиле да су успеле у својим намерама.“

Православни богословски факултет Универзитета у Београду је тада ликвидиран, а да ли се нешто слично дододило и са (неправославним) богословским факултетима у другим југословенским државама? – „Да, са универзитета у Љубљани и Загребу уклоњени су католички богословни факултети“ – одговара др Раковић и напомиње: „Међутим, због тога што је поглавар Римокатоличке Цркве био у Ватикану, а западне земље вршиле притисак на Југославију да умањи деловање против ње, Римокатоличка Црква у Југославији никада није маргинализована на онај начин и у оној

мери као што је то био случај са Српском Православном Црквом.“

Што се тиче легалности одлуке Стамболићеве владе, др Раковић укратко напомиње: „Комунистичке власти су закључиле да је одлука о уклањању Православног богословског факултета са Универзитета у Београду била у складу са Уставом ФНРЈ.“ Заправо, српска влада је ову своју одлуку засновала врло слободним тумачењем уставних одредби које се односе на одвојеност Цркве и државе. Наиме, из претпоставке да су Црква и држава одвојене извели су закључак да Православни богословски факултет треба да буде уклоњен са Београдског универзитета, одн. да присуство те високошколске установе крши секуларни принцип који је дефинисан Уставом. Да ли је ова одлука била противуставна или није, да ли је влада актом о уклањању Православног богословског факултета нарушила аутономију Београдског универзитета итд., јесу питања на која би правници требали да дају адекватне одговоре.

Шта се конкретно догодило након седнице владе на којој је донета одлука о уклањању Богословског факултета са Београдског универзитета? „Факултет је сутрадан по формалном избацивању прешао у надлежност СПЦ“ – подсећа историчар и теолог др Владислав Пузовић, доцент на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, и додаје: „То је био жесток удар, пре свега, у материјалном смислу, јер се поставило питање плате и уопште финансија за издржавање факултета. Црква, и сама притиснута у послератним годинама, није могла да у материјалном смислу надокнади оно што је следовало од државе. Отворен је одмах

О историјском контексту у коме је донета ова одлука српске владе, др Александар Раковић, виши научни сарадник на београдском Институту за новију историју Србије, каже следеће:

„Комунистичке власти Југославије су имале намеру да до почетка педесетих Српску Православну Цркву ставе на маргину српског друштва путем хапшења и малтретирања епископа, разноразним притисцима на свештенство, уклањањем веронауке из школа и скидањем факултета са универзитета. Почетком педесетих комунистичке власти су закључиле да су успеле у својим намерама.“

и низ других питања, такође материјалне природе: пензионо и здравствено осигурање запослених, студентске повластице и слично. Настао је и проблем са одлагањем војног рока за наше студенте. То је утицало на опадање броја студената. Иначе, занимљиво је и то да је Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве после 1952. године, на неки начин заменио Ректорат у односу на ПБФ. Наиме, све битне одлуке Савета ПБФ ишли су на потврду у Синод (нпр. избори наставника, избор декана, годишњи извештаји о раду факултета и слично), а уредбе о раду ПБФ доносио је Синод. А ➔

план и програм рада ПБФ одобравао је Сабор Српске Православне Цркве. Што се тиче наставника, чини ми се да нико те 1952. године није својевољно напустио факултет, изузев једног асистента, што свакако служи на част тим људима. Ипак, најгоре су прошли хонорарни наставници и асистенти, који су или отпуштени или прешли на административне послове (све ово због потребе уштеде и реорганизације после избацања са УБ).“

„Након уклањања Православног богословског факултета са Универзитета у Београду, скоро сви професори су остали да предају на том факултету који је скинут са државног буџета, и под именом Богословски факултет Српске Православне Цркве постао је установа која је издржавана од црквених средстава. Међутим,“ – додаје др Александар Раковић – „иако је факултет скинут са буџета, повећана су државна средства за Српску Православну Цркву како би од тога био донекле финансиран рад Богословског факултета. Свршеним богословима дозвољавани су уписи на друге факултете државних универзитета иако богословије нису биле у државном систему школовања. Дипломираним теолозима је дозвољавано да уписују редовне и постдипломске студије на државним факултетима као и да на њима бране докторате. Неки професори Богословског факултета СПЦ држали су наставу и на Универзитету у Београду на предметима за које су били најкомпетентнији.“

Размотримо још и једно хипотетичко питање: Да ли би, да је остао при Универзитету, Богословски факултет у потпуности изгубио аутономију и свој план и програм морао да адаптира новој идеолошкој парадигми (рецимо, да се теологија третира на начин на који је то чињено у Латинској Америци)? Александар Раковић категорички искључује могућност да факултет уопште остане на Универзитету. А Раствко Јовић, доцент на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, на то хипотетичко питање одговара на следећи начин: „Као што су у Југославији на многим факултетима професори остајали и трудили се да буду аутономни у датим околностима, верујем да би слична ситуација била и на Богословском факултету. Останак на Универзитету омогућио би стварање снажнијих веза међу дисидентима тог времена, као и сарадњу богословља и других дисциплина... Са друге стране, сигуран сам да би Богословски факултет снажније радио на одржавању богословља, али и националних парадигми, јер је то у Југославији било непрестано гашено – посебно у случају српског народа. Стога је можда преамбициозно рећи, али да је Богословски факултет остао у саставу Универзитета, могуће је веровати да бисмо имали бољу адаптацију за догађаје који ће доћи у пост-социјалистичком времену...“

Да ли би, да је остао при Универзитету, Богословски факултет у потпуности изгубио аутономију и свој план и програм морао да адаптира новој идеолошкој парадигми? Раствко Јовић, доцент на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, на то хипотетичко питање одговара на следећи начин:

„Као што су у Југославији на многим факултетима професори остајали и трудили се да буду аутономни у датим околностима, верујем да би слична ситуација била и на Богословском факултету. Останак на Универзитету омогућио би стварање снажнијих веза међу дисидентима тог времена, као и сарадњу богословља и других дисциплина... Са друге стране, сигуран сам да би Богословски факултет снажније радио на одржавању богословља, али и националних парадигми, јер је то у Југославији било непрестано гашено – посебно у случају српског народа. Стога је можда преамбициозно рећи, али да је Богословски факултет остао у саставу Универзитета, могуће је веровати да бисмо имали бољу адаптацију за догађаје који ће доћи у пост-социјалистичком времену...“

Универзитета, могуће је веровати да бисмо имали бољу адаптацију за догађаје који ће доћи у пост-социјалистичком времену. Данас, када гледамо на пад социјализма, разумевамо колико смо били неспремни за друштвене промене, као Црква и као факултет.“ На крају, доц. др Јовић додаје: „Да су ствари ишли другим током, адаптација на време после осамдесетих година би можда ишла у свим другом правцу.“

Почетком 2004. године Влада Србије, на чијем је челу био Зоран Живковић, поништила је одлуку Владе Петра Стамболића и Богословски факултет Српске Православне Цркве је поново постао пуноправни члан Београдског универзитета, чији је не само један од оснивача био, него чак и први потписник Повеље о оснивању. Тим чином је исправљена неправда учињена по-ла века раније, а наставници и студенти Православног богословског факултета више нису третирани као грађани другог реда.

11. „Бранкови дани у Вуковару“ Лисје жути веће по дрвећу, лисје жуто доле веће пада

Александра Гаруновић

Живећи наше овогемаљске животе, уђосмо и у јесен лета господњег 2017. године. Јесен, коју увек рука Божија осликова спектром златних боја, а људи је свесрдно користе да остане забележена на путу незаборава организујући богате манифестације.

Тако је пригодним програмом, одржаним 8. октобра 2017. године у дворани родне куће нобеловца Лавослава Ружичке, свечано затворена овогодишња културна и духовна манифестација „Бранкови дани у Вуковару“.

Ова манифестација, сећање је на вечно младог песника Бранка Радичевића, који је у срећним данима свог детињства и младости долазио на Добру воду у Вуковар. Жеља организатора је да овом манифестацијом суграђане и све људе добре воље подсете на песника чија је мајка родом из Вуковара, а кроз стихове, песме и игру пробуде и подсете људе на љубав и радост живота, упркос тешком времену у којем живимо. Као и претходних година, програм се одржавао недељом поподне.

Први програмски дан био је 24. септембра, када је манифестација свечано отворена, а у програму су учествовали: јереј Марко Шукунда, парох трпињски, ученици Струковне школе Вуковар, чланови СКД „Просвјета“ пододбор Борово и деца вртића „Вуковар 2“ из Вуковара и Борова насеља.

Други програмски дан уприличен 1. октобра под називом „Тамбур, тамбур ситна тамбурице“, донео је наступе рецитатора Гимназије Вуковар, Певачке групе „Наши корени“ из Борова, Етно групе „Бурђевак“ из Боботе, КУД-а „Јован Јовановић Змај“ из Бијелог Брда и Школе фолклора „Раковац“ из Раковца код Новог Сада.

Традиционални интегрисани радни дан за ученике основних школа одржан је 2. октобра. Ове године у интегрисаном дану учествовали су ученици ОШ „Драгутин Тадијановић“ и ОШ „Никола Андрић“ из Вуковара, те ОШ „Бијело Брдо“ из Бијелог Брда.

У програму последњег дана манифестације, 8. октобра, учествовали су ВСПД „Јавор“ из Вуковара, Урош Антић, ученик Гимназије Вуковар, Саша Танасић, ученик Техничке школе „Никола Тесла“ из Вуковара и Друштво српско-грчког пријатељства „Ирида“ из Сремске Митровице, под руководством Александре Гаруновић.

У свим програмским данима присуствовао је велики број посетилаца, који су могли да уживају у ра-

зноврсним програмима које су за њих припремили учесници.

Као и претходних година, био је расписан литеарни конкурс „Ружица Радичевић“, а од великог броја пристиглих радова у три конкуренције награђено је њих девет. Организаторе посебно радује интерес школа које наставу изводе на српском језику и ћириличном писму.

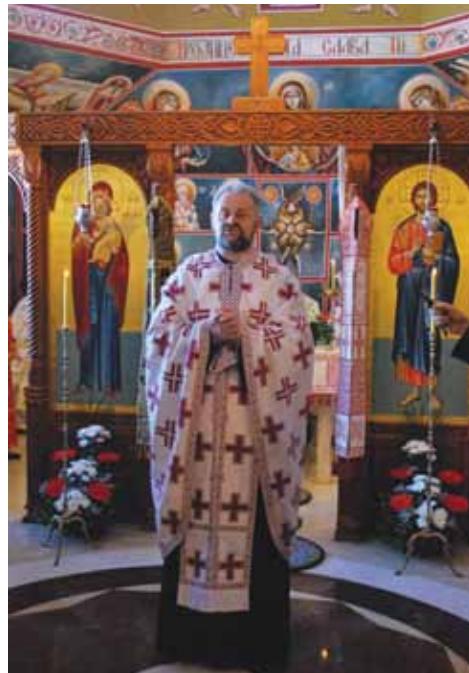
Добитници награда: – ученици нижих разреда основне школе: Андреа Наранчић за песму „Добро се добрим враћа“; Флавио Луцио Гаио Зингони за састав на тему „Учинио сам добро дело“; Сара Пауновић за састав на тему „Јесен у мом граду“; – ученици виших разреда основне школе: Маја Туралић за песму „Теци течи Дунаве“; Александра Макевић за песму „Дивно је бити дете“; Сара Атлагић за песму „Песникова љубав“; – ученици средње школе: Николина Грудић за песму „Љубав“; Стефани Даниловац за песму „Поноћ“; Саша Танасић за састав на тему „Моја отаџбина“.

На самом крају, у име организационог одбора, јереј Вукашин Цветојевић, пр. парох друге парохије у Вуковару, уручио је награде добитницима и захвалнице онима који су помогли да се манифестација реализује.

50 година излажења новина Српске Патријаршије

Уредници *Православља*

Протојереј проф. др Љубивоје Стојановић

Реч нека буде блага, а докази јаки

Славица Лазић

Протојереј проф. др Љубивоје Стојановић од 1994. до 1998. године обављао је дужност одговорног уредника *Православља*, а од фебруара 2003. до септембра 2004. године био је главни и одговорни уредник истог листа.

Pођен 25. јануара 1961. године у Чокешини, општина Лозница, где је и завршио основну школу.

Петоразредну Богословију Светог Саве завршио је у Београду, а после тога дипломирао на Богословском факултету 1989. године. На истом факултету је магистрирао 1995. и докторирао 1997. године.

Рукоположен је 1980. године у Крагујевцу и постављен за пароха у насељу Меленци (епархија банатска), да би потом службовао у Јарковцу, Зрењанину и Панчеву до 1993. године. Од 1991. до 1993. године обављао је дужност црквеносудског тужиоца Епархије банатске. Године 1994. прелази у Архиепископију београдско-карловачку са постављењем у звању духовника цркве Ружице и капеле Свете Петке, где се и данас налази. Од 1995. године организатор је популарне трибине под насловом „Разговори о вери“ која непрекидно траје да данас. Од 1994. до 1998. године обављао је дужност одговорног уредника *Православља*, а од фебруара 2003. до септембра 2004. године био је главни и одговорни уредник истог листа. До 2004. године био је почасни члан Великог црквеног суда.

Од 1993. до 2003. године је прошао сва наставнонаучна звања од асистента до ванредног професора на Богословском факултету у Београду. Од 2004. до 2010. радио је у Министарству вера као самостални саветник и руководилац Групе за верско школство и верску наставу у државним школама, и у том периоду био је и председник Комисије Владе Републике Србије за верску наставу у основним и средњим школама. Од 1998. године је професор на Богословском факултету Светог Василија Острошког у Фочи.

Поред многоbrojnih радова објављених у зборницима и стручним часописима, написао је роман: *Раскрића, Свети Сава и Срби на почетку 21 века и Теодор*. У богатој библиографији истичу се уџбеници, приручници и монографске студије: *Јеванђелски бисер, Пастирско служење, Служба речи, Хришћани у свету, Тумачење Библије, Пастирско богословље, Култура религије, Пастирско богословље са мисионарском, Свештенослужење у мултидисциплинарном контексту* и друга дела.

Више сарадње унутар црквене штампе

Колико је у драматичним периодима, када сте били на челу Православља, било тешко пратити црквени живот који је неодвојив од народног живота?

– Увек је тешко кад човек жели одговорно да ради, али је најтеже кад се подлегне стању које подстиче пессимизам и преувеличавање. Ми смо народ који воли да предимензионира неке ситуације, слично апостолу Петру из јеванђелског догађаја чудесног идеја по мору (Мт. 14, 28–34). Заправо, пречесто прецењујемо себе, своје подвиге и своје тескобе чиме се раслабљујемо за истинско подважништво. Црквени часописи су немоћни да све ово исправе највише због евидентне несарадње и затворености у локалне токове, чиме Православље губи могућност да буде заједнички пројекат свих. На пољу црквене штампе и црквених медија наше помесне Цркве уопште, имамо проблем не-постојања отворене комуникације. Свако се затворио у догађаје који имају дomet пар десетина километара, без потребе да се заговарана саборност пројектује како треба. То је вишедеценијски проблем, болнији и опаснији од свих притисака споља.

Чиме сте се руководили када сте правили садржај новина, колико сарадника је било у редакцији?

– Руководно начело било ми је оно што ми је као савет и благослов дао блаженопочивши Патријарх Павле: „Реч нека буде блага, а докази јаки!“ Сматрао сам да само тако црквене новине могу допринети друштвеној болјитку јер поделе су бивале све веће и све чешће, људи су се свађали око својих идола и символа, удруживали су се једни против других без смисла и са опасним циљевима. Постојали су добри појединци, прегаоци вере и истине који су доприносили на свој начин успешности. Проблем је био и остао то што су скоро сви сарадници у „слободно време“ покушавали да нешто ураде. Штавише и ја као уредник, у мноштву других обавеза посао уредника радио сам некако успут, и то себи највише замерам! То је узроковало стварање затвореног круга сарадника без много шансе да се неко „споља“ ангажује. Тираж је био незадовољавајући, мање од 8.000 примерака, што је за мене остала загонетка до данашњег дана и неуспех који често промишљам кад анализiram своје служење и стваралаштво.

До 2003. године Православље излази као новина, да би се појавио као колор магазин, како излази и данас. Ко је донео одлуку о промени дизајна и да ли је то повећало тираж?

– То је одлука Светог Архијерејског Синода, којој сам се веома обрадовао јер сам и сам заговарао идеју о промени форме и садржаја часописа. Незаслужено ми је припада чист да у то време будем главни и одговорни уредник. Оно што је поделило мишљења јесте штампање листа у штампарији Политике, што је било исплативије. Иако сам ја на неки начин „кумовао“ тој

одлуци, био сам дубоко несрећан што је и поред постојања црквене штампарије дошло до свега тога.

Коме се Православље, по Вашем мишљењу, пре свега треба обраћати?

– Свако црквено гласило, па и Православље требало би да покреће културу дијалога у подељеном и супротстављеном свету. Хришћани као „со земљи и светлост свету“ требало би да непрестано истрајавају у добродетељи не обазирући се на било чију зловољу и злонамерност. Црквени медији, како писани тако и електронски, у том смислу требало би да буду окренuti сваком човеку и да се баве конкретним животним питањима, без површне једностраности и политикарских поједностављења. То није тешко ако се остане на путу вере и не пристане на бављење „туђим“ послом. Основни задатак свих хришћана јесте пробудити се у времену за вечношт, и што више буде стварно пробуђених и определених за Царство – сигурно је да је и успех извеснији.

Савремени дух времена и нашег друштва у великој мери креирају медији. Постали смо зависни од мас медија. Како концептирати Православље да повећа тираж и буде утицајније?

– Није само тираж мерило успешности, јер тада економски разлози постају једина одредница. Нажалост, у наше време када је, како каже Свети Јован Кронштатски, „спектакл важнији од стварности“ све је добило другачије мере и усмерење. Треба рећи да читаоци Православља никако не би требало да буду пасивна публика, неко ко „издржава“ оне који су одељени од њих и затворени у своје канцеларије. Жива комуникација је оно што даје свemu меру, што значи да је потребно стварно „улажење у народ“ и уз то „увођење народа Богијег у живи дијалог вере“. Проблем је и то што имамо мноштво парохијских и епархијских часописа који се свакодневно умножавају без реда и смисла. Није лоше то што постоје такви часописи, али је опасно што међу њима нема елементарне сарадње, често не знају да постоје они други. То сужава црквеност и ствара „парохијалност“ где је списак свечара једина одредница. То се мора менјати на боље и потребно је остварити сарадњу међу епархијама где Православље као заједнички пројекат, мислим на новине, добија своје значајно место.

Да ли уређивачка оријентација Православља мора бити више окренута ка образовној улози и подстицању и развијању религиозности?

– Мислим да сваки догађај, захваљујући савременим технолошким достигнућима, већ после сат-два постаје свима познат тако да не би требало превише инсистирати на вестима, посебно ако знамо да лист Православље излази петнаестодневно. То је добра могућност да се актуелизују богословске теме на прави начин, али у контексту ангажоване теологије и питања која се тичу реалног живота, уз незаобилазно подстицање вечношти као једине праве иновативности вере. Ангажована теологија требало би да препозна непролазну иновацију ➔

вере која никад не застарева, а то је будући век или вечни живот. Не као супротност времену, већ као меродавна одредница постојања.

Да покажемо ЕУ да живимо по вери

Прве стране новина, које још увек излазе на 12 страна и А3 формату, посвећене су најактуелнијим догађајима. Фебруара 2003. године Међународну конференцију у Београду „Хришћанство и Европске интеграције“, Патријарх Павле поздравио је речима: „Желим да ми, као верујући, покажемо својим верницима и свим људима добре воље да наша вера не значи само познавање те вере и интелектуални приступ вери, него и живот по тој вери. Такву веру требало би да покажемо и заједници Европе у којој се налазимо.“ Декан ПБФ Владан Перешић пише на тему „Да ли је Европи потребно хришћанство“. У извештају сазнајемо о боравку високе делегације СПЦ Ватикану. Елитне јединице војске и полиције први пут су увеличали православни празник Богојављење. Из опширних осврта на православно образовање деце сазнајемо како је протекло годину и по дана од увођења верске наставе у школским клупама. Карактеристично је да се у сваком броју новина налази уводник „Са уредничког стола“. У једном уводнику сазнајемо о заседању заједничке комисије Српске и Руске Православне цркве по питању раскола – о неканонским групама и њиховом деловању у обе Цркве.

Прва страна броја од 15. марта посвећена је Вандредном заседању Светог Архијерејског Синода после атентата на председника Владе „СПЦ саучествује у болу са породицом трагично преминулог Зорана Ђинђића“. Поред фотографије убијеног председника Владе Србије, налази се и текст „Свети Архијерејски Синод констатује да је Зоран Ђинђић имао велике заслуге, не само у започетој демократизацији наше отаџбине, него је имао и осећај за потребе Цркве и народа, изразивши то одлучним доприносом повратку верске наставе у јавно школство и старањем за доваршење Спомен храма Светог Саве на Врачару“. У уводнику од 1. априла „Чистима је све чисто“, реч је о Заупокојеној Литургији у Храму Светог Саве убијеном председнику и саопштењу за јавност Светог Синода поводом полемике коју је изазвао говор Митрополита Амфилохија на опелу: „Једно је неспорно: говорник је, у име Цркве и у своје име, изразио најдубље поштовање према личности покојника и према његовој породици, а коментатори су говор тумачили свако на основу свог унутрашњег кључа и мерила, или, пак, на основу спољашњег сигнала.“ Беседа је у интегралној верзији штампана под насловом „Свако убиство је братобиство“.

Из саопштења Светог Сабора сазнајемо да је „Сабор прибројао са посебном благодарношћу Богу, ликовима Светих Цркве Христове Епископа охридског и жичког Николаја“.

За новине говоре: познати руски редитељ Никита Михалков, министар вера Војислав Миловановић, Момо Капор, Његово краљевско Височанство принц престолонаследник Александар Други, академик Дејан Медаковић, академик Василије Крестић, др Радош Љушић, Рајко Петров Ного, Пеђа Ристић.

За новине пишу: Драгомир Ацовић, Никола Кусовац, Чедомир Антић.

Отварају се многе актуелне теме: Патријарх Павле у отвореном писму најодговорнијим државним функционерима поручује – „Предложена химна је ругање Србији и Црној Гори“, Патријарх Павле пише председнику Црвенковском – „Зауставите гажење елементарних људских и верских права“, „УНЕСКО поново у Призрену, посетили су неколико светиња СПЦ у Призренском региону“, Међуправославни договори о „Уставу ЕУ“ – представници европских Православних Цркава саставили су се на Криту да се договоре о предлозима комисији ЕУ која ради на изради устава, Апел Светог Синода поводом нечувеног насиља – „Притворен Митрополит Јован у Битољу“, „Изгорела половина Хиландара“, „Терористички напад на српску децу код Гораждевца“, Италијанским војницима Орден Светог Саве за нарочити допринос у спасавању наших светиња на Ким, Апел Светог Сабора СПЦ за заштиту људских права на Ким, повратак прогнаних и обнову порушених дома, светиња и историјских споменика културе „Робови не могу да гласају“, после деценија ћутања још нема одговора на питање – „Где се налази архива Српске Патријаршије“, „Партијска свест преуска да разуме црквену саборност“, служен Молебан за пострадали народ на Косову и Метохији 19. марта пред више десетина хиљада грађана Београда.

Од броја 867, од 27. априла 2003. године, *Православље* о Васкрсу излази у пуном колору на 32 страни и А4 формату, а на насловној страни налази се фотографија Патријарха Павла.

Епископ Игњатије пише о „Православљу и Европи“, Владета Јеротић о „Цркви и држави“, др Драгомир Сандо о савременој реформи у нашим школама „Црква и просвета“, Слободан Милеуснић о изложби драгоцености Српске Цркве у Метрополитен музеју у Њујорку „Слава Византије“.

Др Ксенија Кончаревић у 28 наставака пише о „Путевима руске духовности“. Излази фельтон из пера др Душана Кашића „О учешћу свештенства у Српском устанку“. Отварају се сталне рубрике „Светачник“ (која укратко објашњава поједине црквене празнике), „Лексикографија“ (речник црквених појмова) и „Питања и одговори“, на разне теме. Цео број посвећен је обележавању два века устанка. За специјално издање *Православља* о насиљу над Србима на Косову и Метохији говоре монаси и свештенство СПЦ. Излази фельтон „Велики јубилеј: 200 година од почетка Првог српског устанка“. Патријарх упутио честитке поводом 900. броја листа *Православље*. Са тим бројем повећава се број страница на 48.

Пред искушењима савремене цивилизације

Кремација – савремени изазов за хришћане

Протојереј-стеврофор проф. др Радомир В. Поповић

Да ли је потребно посебно објашњавати да је спаљивање тела покојника антихришћанско дело и да се противи темељним хришћанским погледима на то шта јесте човек, људско биће као круна целокупне видљиве Божије творевине?

У последње време очигледно је оживљавање неких нехришћанских и паганских обичаја који чак покушавају да добију и законску форму. Да би недоумица била већа, све се то до гађа на, предањски, хришћанским просторима и у срединама које су вековима биле дубоко укорењене у хришћанској традицији. С друге стране, мно-ги недовољно свесни и не размишљајући пристају на њих. Реч је, заправо, о обичају спаљивања тела умрлих хришћана или кремацији.

Да ли је потребно посебно објашњавати да је спаљивање тела покојника антихришћанско дело и да се противи темељним хришћанским погледима на то шта јесте човек, људско биће као круна целокупне видљиве Божије творевине? Када размишљамо о овој пракси, треба само напоменути да су се неки древни народи и пре појаве Хришћанства старали о својим покојницима на људски, човеку примерен и достојан начин. Поштовали су своје покојнике и сахрањивали их. Дакле, реч је о сахрањивању или инхумацији као примеренијем и човека достојнијем начину од самог спаљивања. Било је, додуше, народа који су своје покојнике и спаљивали. У нововековној историји Европе треба се, исто тако, подсетити такозване Француске револуције која је, између осталог, донела и један закон о кремацији покојника. Ова пракса се и данас масовно употребљава у многим земљама у свету и, нажалост, негативно утиче и на саме хришћане.

Код неких народа у старини примењивала се пракса по којој није спаљивано цело тело покојника, остајале су целе кости које су стављане у посебне ковчеге и као такве чуване. Када је реч о Хришћанству, само треба начелно рећи да у ста-рој хришћанској литератури нема нигде помена о томе да су хришћани добровољно спаљивали сво-

је покојнике. Напротив, хришћани су одувек своје умрле чланове сахрањивали. Додуше, исто тако није тешко констатовати да у канонима или правилима Светих Отаца, Васељенских и помесних сабора нема канона који говоре, у смислу забране, о кремацији. Разлог за то је јасан – једноставно речено, за такве канонске прописе није уопште имало потребе јер, једноставно, хришћанима није падало на памет да се на такав начин опходе према својим покојницима, односно да њихова тела спаљују, односно кремирају. На светињу људског тела као та-квог недвосмислено указује Свети апостол Павле када пише хришћанима у Коринт и каже: „Не зна-те ли да сте ви храм Божији, и да Дух Божији оби-тава у вама? Ако неко разара храм Божији, разо-риће њега Бог; јер је храм Божији свет, а то сте ви“ (Кор. 3, 17). Видимо да Свети апостол Павле види човека, људско биће, у његовој интегралној целини, онако како га је Бог створио и како ће вечно пребивати у непролазном Царству Божијем након свеопштег васкрсења и Христовог другог доласка.

Библијско-откровењско виђење човека јесте да је он чудесан склоп душе и тела, да је створен да вечно живи. У случају самог човека, исто тако треба се подсетити да је веза душе и тела нераскидива, це-ловита, јер човек није ни само тело, нити пак само душа, већ и душа и тело. Смрт је само пролазни ра-станак душе и тела до тренутка поновног сједиње-ња приликом свеопштег васкрсења. Човек је лич-ност – ипостас и не може се свести само на душу, већ и на тело које га чини целовитом личношћу. То потврђују многи Свети Оци који једноставно само констатују да је човек вечно живо биће састављено од душе и тела. Човек није само душа. Ни само тело се не може назвати човеком (Свети Јустин Мученик и Философ).

Било је кроз историју мислилаца који су сматрали да је тело, ништа друго до тамница душе. За хришћане тело је само један део људског бића. Присуство душе у телу огледа се у томе што она у њему дејствује, оживотворава га. Преподобни Јован Дамаскин, писац стихира и химни које појемо или читамо на погребу хришћана, јасно каже да се тело без душе налази у гробу, али је саздано „по образу – лицу Божијем“. „И видим у гробљу где лежи, по лицу Божијем саздану нашу лепоту, безобличну, без славе, и без изгледа...“ Овде се види да се наше мртво тело и даље назива Божјим ликом или сликом. То, с друге стране, не значи да Бог има тело. Ово је овде тако речено из два разлога: прво, да је сам Господ Христос, када је наступила пунота времена, примио тело, постао је човек, и Он је прави темељ, основ човека као таквог; и друго, као што Господ оживотворава целокупну творевину, тако исто и човекова душа оживотворава тело.

Такође, хришћански је став да човек створен „по образу Божију“ превазилази и саме Анђеле као духовна, бестелесна бића. Анђели имају дух, али немају физичка тела. Насупрот томе, умна и словесна природа људске душе, створена је заједно са материјалним телом и од Бога је примила животворни дух. Тако јака веза душе и тела у човеку само нам говори о томе и у сотериолошком смислу, односно у смислу човековог спасења које се не односи само на душу, већ на целокупно људско биће које се састоји, као што је већ речено, од душе и тела. Целокупан богослужбено-молитвени и светотајински живот Цркве усмерен је на човека као целовито биће. Човек, кроз Свете тајне, посебно Крштење, Миропомазање, Причешће, учествује и душом и телом. Он је истински члан Тела Христовог. Сам Господ Христос је примио тело од Пресвете Џеве Богородице. Ми људи, нисмо само у мислима, већ и у стварности саставни део Тела Христовог. Та веза није само духовна, мисиона, већ је и телесна. Такође, када говоримо о спасењу нашем, такође имамо у виду спасење целог човека – и душе, и тела.

Сама чињеница да је човек ипостас – личност, састављена из душе и тела потврђује и то што човек то остаје и после физичке смрти. Велика тајна смрти не иссрпљује се само чињеницом да се човек привремено растаје са сродницима, пријатељима, познаницима, већ и тиме што душа напушта своје тело. Преподобни Јован Дамаскин само понавља темељну хришћанску истину када каже: „Задиста је страшна тајна смрти, када се душа раздваја од тела, хармонија природне везе Богом уређена се расеца.“ Постоји, међутим, природна веза душе и тела, између ова два дела људске личности или ипостаси која се складно чува и даље траје, по Божијем свемудром благовољењу и устројству. При-

ликом привременог раздвајања душе и тела, када наступи физичка смрт људског бића, и даље остаје целовитост човекове личности или ипостас. Иако се душа у том тренутку одваја од тела, међутим, ипостас остаје и даље у целовитом стању. Душа одвојена од тела и даље чува живо подсећање на њега. То се лепо види у синаксару Велике Суботе где се говори о погребу Господа Христа: „... ипак телесно усели се у гроб Господ наш Исус Христос, и с Божанством које је било тесно сједињено с телом. А беше и с разбојником у Рају, и у Аду беше, као што је речено са обоженом душом својом...“ У тропару Канона истог празника се јасно каже: „Ад, сусретнувши те Слове огорчи се видећи обоженог човека, у ранама...“ Наиме, јасно је да је овде реч о Слову Божијем, Господу Христу, Који сада има ране. Свети Оци и црквено Предање ово објашњавају чињеницом да је у ад сишла душа заједно са Божанством, а тело је боравило у гробу заједно са Божанством. Сада се за многе поставља питање: да ли су ране које су виђене у аду биле ране Божанства или ране душе? Прво се искључује зато што када је страдала човечанска природа на Крсту на Голготи, није страдало Божанство, јер је оно нестрадално. Према томе, ране које су виђене у аду биле су ране душе. Али, како је то могуће, кад су ране својствене телу? Неке духовне сile дејствују самостално, док друге имају потребу у телесном деловању. Попут што су Христове ране биле опипљиве, осетљиве, значи, биле су и ране душе и ране тела. Када је бичевано и страдало Христово тело, тада је на један конкретан и опипљив начин страдала и патила и сама душа. Јер, када знамо да душе грешника одлазе у ад, оне са собом носе и своје греховно стање.

Знамо, с друге стране, да се растављањем душе и тела приликом физичке човекове смрти не нарушава целовитост или ипостас човековог бића. Душа, без обзира на своје одвајање од тела и његово распадање, не раздваја се од њега. Она је и даље свесна свог тела и зна да ће силом Божијом и дејством опет се вратити у своје тело, и тако ће наступити вакрсење умрлих тела. На то посебно указује Свети пророк Језекија када описује чудесно вакрсање људских умрлих тела (Јез. 37, 1–14). Најзад, при свеопштем вакрсењу човеково тело ће бити нетрлежно, бесмртно. На то лепо указује Св. апостол Павле: „Тако и вакрсење мртвих: сеје се у распадљивости, устаје у нераспадљивости; Сеје се у бешчашћу, устаје у слави; сеје се у немоћи, устаје у сили; Сеје се тело душевно, устаје тело духовно. Постоји тело душевно и постоји тело духовно“ (1. Кор. 15, 42–44). Наиме, човеково вакрсло тело имаће све елементе његове личности, али ће бити у свему обновљено, јер у време Христовог другог доласка оно ће постати нова твар која није подложна пропадљивости и смрти. Обновљено те-

ло биће подобно Адаму и Еви пре њиховог пада у грех, биће подобно телу Христовом после Његовог славног вакрсења. Обновљено људско биће неће изгубити ништа од своје личности – ипостаси. Ишчезнуће свака болест и све мањкавости људског тела. Ако је Господ Христос, како пишу еванђелисти, исцељивао телесне болести – хроме, слепе, одузете и на тај начин допуњавао телесне недостатке код људи, утолико ће још више при свом другом доласку након свеопштег вакрсења у свему допунити све недостатке и мане људског тела.

Укратко, на основу Светог Писма и богословске мисли Светих Отаца постоји суштински тесна веза душе и тела, и без обзира на раздавање душе и тела које наступа у тренутку физичке смрти, никако се не нарушава и не ишчезава човекова личност – ипостас, већ је душа свесна свог тела и, најзад, цело тело преображен и обновљено, вакрснуће Христовим другим доласком.

Имајући све ово у виду савремени нараштај хришћана, без обзира на све изазове и искушења која носи савремени свет и живот у том свету, мора остати веран извornoј вери и Предању Цркве. Хришћани су у старини, а тако је и данас, неговали поштовање Светих моштију Светитеља који су понекад мучени и страдали тако што су им тела била спаљивана. Они су остатке њихових тела сакупљали и чували с великим побожношћу и поштовањем, посечивали су места њихових страдања. Поштовали су, а и данас поштујемо и мале делове Светих моштију. Свети страдалници су својим животом само опонашали Христова страдања у телу. Приликом Христовог страдања душа се одвојила од тела, али је Божанство остало нераздельно, душа је заједно са Божанством сишла у ад, а тело са Божанством остало је у гробу. Слично се догађа и са Светима: када се њихова душа одваја од тела, у Светим моштима остаје Божија благодат која исцељује.

Што се тиче данашње све распрострањеније појаве спаљивања тела умрлих хришћана, Црква се начелно с тим не може сложити. За хришћане је тело, то смо већ видели, храм Духа Светог, или један део човекове личности. Имајући ово у виду и без обзира на одвајање душе, јединство човекове личности и даље остаје. Спаљивањем тела врши се узвари насиље над људском природом. Нормално је да се људско тело на природан начин разлаже, а свако насиље није дозвољено. Црква такође у том погледу не може прихватити идеју платонизма или неку другу теорију о смртном или бесмртном телу. Оправдање спаљивања тела по неким философским теоријама да је тело оков душе, или да нема вакрсења тела, или да је оно сасуд насладе који треба у крајњој мери презрети, како би се душа спасла, за хришћане не долази у обзир. У обичају

спаљивања тела умрлих, свесно или несвесно крије се занемаривање тела, неверовање у основну истину хришћанске вере – вакрсење, учење о пресељењу душе или уопште одбацивање постојања душе после смрти.

Неко ће можда рећи: знамо за многе примере спаљивања тела Светих у току прогона хришћана – пример Св. Поликарпа Смирнског, и других. Али, није исто ако је неко спаљен против своје воље, појачано ако је претрпео мученичку смрт на ломачи. Сасвим је друго кад неко слободно и из неког свог уверења се подвргне спаљивању. Најзад, верујемо да ће Господ након другог доласка вакрснути све људе: и оне који су приликом прогона претрпели смрт спаљивањем, или поједени од дивљих звери (пример Светог Игњатија Богоносца). Не само у овом тренутку, Црква има сталну пастирску бригу и старање да подсећа своје вернике шта је у духу вере и свештеног Предања најбоље, без обзира на разлоге или, боље рећи, изговоре којима се у наше време, нажалост, све више и масовније тела умрлих хришћана спаљују.

Данас је све чешћа појава да се наши верници, из ових или оних разлога, опредељују и своје ближње покојнике спаљују. Обично за то траже, преко свог свештеника, у писменом облику одобрење надлежног Епископа да после обављеног Опела над телом покојника, исто тело може бити спаљено. Све ово представља велики, не само духовно-пастирски изазов пред којим Црква не сме затварати очи.

У том погледу став Цркве је веома јасан. У чину Опела које се обавља над упокојеним ипак је реч о људском телу над којим се Опело врши. Све молитве су упућене умрлом, говоре јасно о телу, а не о пепелу, говоре о последњем целиву који дајемо покојнику, а не пепелу. Сама служба је тесно повезана са погребом тела, а не погребом пепела. Све нас ово води једино могућем закључку да, држећи се извornog хришћанског учења и предањске вере, није добро вршити Опело ни пре нити после кремације, односно спаљивања тела. Ако Опело вршимо пре спаљивања – значи неће бити погreb тела чије Опело смо обавили, а у другом случају, вршимо Опело не тела, већ пепела. Одакле ми знамо да тело неког од хришћана коме вршимо Опело неће се показати као Свето и непропадљиво, а како ће то бити у случају његовог спаљивања? Не бисмо смели унапред, неопрезно и ко зна којим све поводима, евентуално уништавати и спаљивати тела потенцијалних Светитеља и оних које је Бог већ прославио. Непропадљивост тела, чудотворне мошти само су доказ човековог обожења и посвећења. Ако тела умрлих спаљујемо, да ли смо свесни да можда нисмо, намерно или ненамерно, свеједно, унапред унишитили мошти неког Светитеља кога је сам Бог прославио, а ми смо га, не дај Боже, спалили! ■

Сл. 1. Фреска Успења Богородице пре и после конзерваторско-рестаураторских радова

Фреска Успења Богородице у новом руху

гр Миљана Маћић

Завршени су конзерваторско-рестаураторски радови на композицији „Успење“ у Богородичној цркви у Студеници

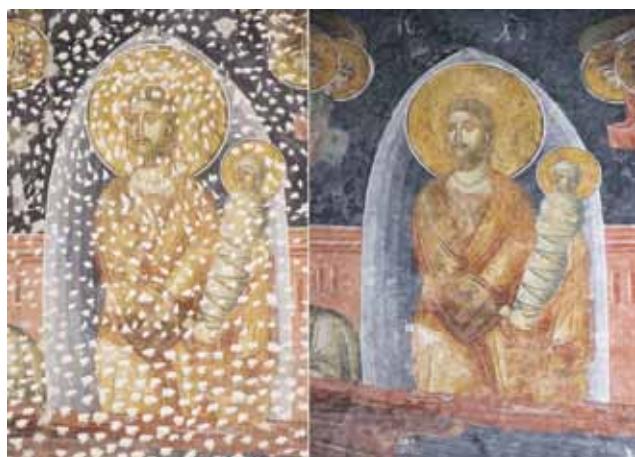
Ових дана су у манастиру Студеница завршени веома важни конзерваторско-рестаураторски послови предвиђени за 2017. годину. Њима су, између осталог, били обухваћени радови у Богородичној цркви, који су подразумевали конзервацију и рестаурацију веома оштећене, монументалне фреске Успења Богородице у горњој зони северног зида наоса. Деценијама је густа мрежа оштећења прекривала читаву површину ове значајне фреске која је имала занимљиву судбину.

Повест „Успења“

Фреска Успења првобитно је изведена 1208/1209. године руком сликарa којe је Свети Сава позвао да живописом украсе тек подигнути главни храм Студеничке Лавре – гробну цркву великог жупана Стевана Немање (минара Симеона), посвећену Богородици Добротворки. Високе ликовне вредности стила тог зидног сликарства сведоче да су били образовани у неком од водећих уметничких центара, вероватно у Цариграду. Том приликом су, несумњиво по Савиној жељи, све појединачне фигуре и композиције по први пут означене српскословенским натписима, што је било од немерљивог значаја за даљи развој и самосвојност српске уметности средњег века. Пошто је западни зид наоса, где се обично представља Успење, устројством пажљиво осмишљеног програма заузела композиција Распећа, Успење је насликано на северном зиду, што није било уobičajeno.

Три стотине педесет година касније, древне фреске из времена Светог Саве и жупана Вукана захтевале су поправку услед насталих оштећења. Обнова старог зидног сликарства поверена је групи домаћих

уметника које је Патријарх Макарије Соколовић, следујући свом славном претходнику, окупio око седишта Патријаршије у Пећи. Међу њима су били Андреја и Лонгин, најбољи српски сликари друге половине 16. века. Пре доласка у Студеницу 1568. године, радили су на обнови фресака у Светом Николи Дабарском (1564) и живописа спољашње пећке припрате (1565). Студеничко братство, предвођено игуманом Симеоном, иницирало је поправљање живописа у Богородичној цркви и досликавање уништених места, о чему и данас сведочи натпис на северном зиду наоса, непосредно испод фреске Успења: „Обнови се и живописа овај свети и божанствени храм Свесвете Владичице наше Богородице, часног Светог Успенија, трудом и залагањем смрног игумана Симеона јеромонаха са братством године 1568. Сврши се месеца септембра четрнаестог.“ Сликари предвођени зографима Андрејом и Лонгином су се према старијем студеничком сликарству односили веома пажљиво, примењујући поступак налик конзерваторско-рестаураторском. Сачувани су сви преостали делови живописа с почетка 13. века, оштећене површине су поправљене, а само се на потпуно уништеним местима приступило сликању нових фресака (делимично или у целини), на подобије старих. Обнављајући фреску Успења, водили су се цртежом старије, монументалне композиције с почетка 13. века, чувајући све преостале детаље и рестаурирајући недостајуће. Зато обновљена фреска не поседује иконографске појединости својствене уметности друге половине 16. века, а на њој ни стил водећих сликара, Андреје и Лонгина, не успева да досегне пуну лепоту и слободу уметничког израза, остајући притешњен задатим оквирима.

Сл. 2. Христос са Пресветом Богородицом у наручју, детаљ фреске Успења Богородице пре и после конзерваторско-рестаураторских радова

Када се 1846. године поново указала потреба за поправком зидног сликарства Богородичине цркве у Студеници, многе вредне старе фреске, укључујући и Успење и ктиторски натпис, грубо су механички оштећене да би малтер боље приањао на зид. Живопис из 19. века уклоњен је приликом конзерваторских радова 1951. године, а на старијем слоју зидног сликарства Богородичине цркве остала су видљива велика оштећења. Тако оштећена фреска и натпис очишћени су 1955–1956. године. Пројекат обимних конзерваторско-рестаураторских радова оштећених делова живописа Богородичине цркве у Студеници отпочео је 2006. године.

Обим радова

У претходна четири месеца 2017. године обављени су целокупни заштитни радови, као и потпуна обнова фреске Успења Богородице, на којој је постојала густа мрежа оштећења груписаних и до седам стотина на једном квадратном метру. Удубљења проузрокована обијањем малтера попуњена су новим слојем пуниоца, а затим је њихова површина тонирана у складу са бојом сачуваном на суседном оригиналном слоју. Осим тога, конзервиран је и ктиторски натпис из 1568. године, који сведочи о настанку ове и околних фресака из 16. века.

Веома захтевне интервенције, које је обавила екипа стручњака конзерватора-рестауратора, удахнуле су нови живот композицији „Успење Богородице“. Не само што је заустављено даље пропадање вредне фреске, већ је пажљивом рестаурацијом недостајућих делова „Успење“ сада могуће сагледати у целини, у оном виду у коме је обновљено 1568. године. Конзерваторско-рестаураторски радови реализовани су према пројекту Републичког завода за заштиту споменика културе, средствима Министарства културе и информисања Републике Србије, а извођач радова је фирма „Кото“. Аутор пројекта је mr Стојанка Самарџић, сликар-рестауратор, саветник из Републичког завода за заштиту споменика кул-

Сл. 3. Конзерваторско-рестаураторски радови на фресци Успења Богородице

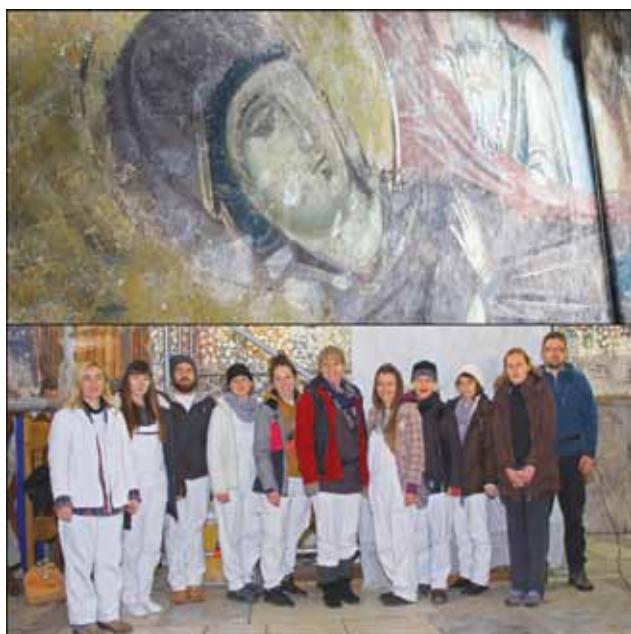
Рестаурација фресака од највећег историјско-уметничког значаја

„За последњих шест сезона заштићене су и обновљене три композиције у поткуполном простору: ‘Благовести’, ‘Сретење’ и ‘Успење Богородице’. Највећи радови на конзервацији тешко оштећених фресака тек предстоје. Неопходно је њихово интензивирање да би у што краћем року били завршени, како би се омогућило несметано вршење богослужења и приказало драгоцену наслеђе Студенице“, каже руководилац пројекта mr Стојанка Самарџић, конзерватор-рестауратор, саветник Републичког завода за заштиту споменика културе – Београд.

туре Београд, која је била задужена и за конзерваторски надзор.

Стручну екипу чинили су:

1. Гордана Јаковљев, конзерватор-рестауратор
2. Весна Чанак, сликар-рестауратор
3. Сузана Златарийћ, конзерватор-рестауратор
4. Милица Анђелић, конзерватор-рестауратор
5. Владимир Маркоски, конзерватор-рестауратор
6. Лука Дедић, сликар
7. Ненад Богојевић, конзерватор-рестауратор
8. Марија Пешановић, конзерватор-рестауратор
9. Јелена Симић, мастер конзерватор-рестауратор
10. Драгана Вићентијевић, мастер конзерватор-рестауратор
11. Селена Јуначков, мастер конзерватор-рестауратор
12. Јована Јовановић, мастер конзерватор-рестауратор
13. Милана Јовановић, мастер конзерватор-рестауратор

Сл. 3. Екипа конзерватора-рестауратора ангажованих на обнови фреске

Сложени конзерваторско-рестаураторски радови

„Конзерваторско-рестаураторски радови обухватали су комплетан третман живописа у Богородичној цркви, посебно композиције ‘Успење Богородице’ у наосу на северном зиду”, каже Гордана Јаковљев, рестауратор-конзерватор.

„То је подразумевало инјектирање, консолидовање, обраду тзв. ‘пломби’ и пломбирање, а на крају се завршава ретушем”, каже Весна Чанак, рестауратор-конзерватор.

14. Анастасија Јовановић, мастер конзерватор-рестауратор
15. Станица Младеновић, мастер конзерватор-рестауратор
16. Марија Вранић, мастер конзерватор-рестауратор
17. Илија Андрић, студент друге године конзервације и рестаурације ФПУД

„Бесмртно Успење“

На крају треба истаћи да обнова фреске Успења Богородице поред историјско-уметничког и културног, има и духовни аспект – за сваког ходочасника који походи древну Лавру, али и за братство манастира Студенице и игумана, Архимандрита Тихона (Ракићевића), јер је Успење храмовна слава манастира (28/15. август). Погледом на обновљену фреску Успења, која је доживела своје символично вакрење и већ сада доприноси потпунијем доживљају амбијента Богородичине цркве, под њеним сводовима као да одзывања стих прве песме тог празника: „На бесмртно Твоје Успење сабрасмо се...“, сведочећи да је уистину „Бесмртно Успење! Бесмртна смрт!“.

Палати федерације у Београду, 13. новембра 2017, одржан је други округли сто у оквиру унутрашњег дијалога о Косову и Метохији који је покренуо председник Републике Србије Александар Вучић. На другом окружном столу учесници су били научници из института друштвених и хуманистичких наука: Института за новију историју Србије, Института за савремену историју, Института за европске студије, Историјског института, Балканолошког института, Института за политичке студије, Института за упоредно право, Института за међународну политику и привреду, Института за геостратегијска истраживања, Института за криминолошка и социолошка истраживања, Етнографског института и Археолошког института.

Други округли сто је отворио министар просвете, науке и технолошког развоја у Влади Републике Србије Младен Шарчевић. Окружним столом је председавао професор др Момчило Павловић, директор Института за савремену историју. Присуствовали су још генерални секретар председника Републике Никола Селаковић, директор Канцеларије за Косово и Метохију Марко Ђурић и други представници државних власти.

Учесници окружног стола су, скоро сви, закључили како не треба журити јер је потребно сачекати повољнији тренутак за решење косовско-метохијског питања, будући да се геополитичке прилике у свету мењају и иду у корист држава које јесу или би могле бити савезници Републике Србије.

Мој реферат се тицаш вербално изнетог предлога министра спољних послова Републике Србије Ивице Дачића од 14. августа 2017, како је најбоље да се српска и албанска заједница физички разграниче, а у оквиру тога да положај српских монашских заједница на Косову и Метохији буде решен „према светогорском моделу“. Дачић није јасно прецизирао да ли монашке заједнице треба организовати „према светогорском моделу“ у односу на Републику Србију или у односу на администрацију албанских сепаратиста на Косову и Метохији, или у односу и на једне и на друге. Већ се из те нејасноће види колико је компликовано решити то питање „према светогорском моделу“.

С тим у вези сам поднео реферат који се тиче де-конструкције чак и најповољније варијанте, према којој би монашке заједнице на привремено окупираним просторима, и у оквиру непријатељског окружења, биле везане за Републику Србију статусом „светогорског модела“. Ево текста реферата:

Света гора је територијална аутономија у оквиру Грчке, под канонском надлежношћу Васељенског патријарха у Цариграду. Светогорски калуђери чином монашења постају грчки држављани. За улазак на Свету гору је потребна виза. Света гора има своју управу – Протат – а за комуникацију са њом је надлежан министар спољних послова Грчке. За безбедност Свете горе надлежно је Министарство унутра-

Положај српских цркава и манастира на Косову и Метохији не може имати аналогију са светогорским примером

гр Александар Раковић

шњих послова Грчке. Света гора се у целости налази у окружењу православног становништва.

Када је реч о предлогу министра Дачића да се положај српских цркава и манастира реши према моделу аутономије Свете горе, управо је очигледно да се ништа из светогорског модела не може применити на српске светиње на Косову и Метохији. Није могуће остварити територијалну аутономију за српске цркве и манастире јер међусобно нису груписани, чак нису ни близу, и између њих не постоји физичка комуникација осим уобичајене мреже путева која пресеца простор насељен мањом Албанцима муслиманске вероисповести. Дакле, није могуће територијалном аутономијом повезати Богородицу Љевишку у Призрену, Грачаницу, Високе Дечане и Пећку Патријаршију нити остале цркве и манастире.

Нити је могуће механички исконструисати такву територијалну аутономију на читавом простору Косова и Метохије, будући да ни Српска Православна Црква није простор јужне српске покрајине учинила јединственом епархијом у садашњим административним границама. Наиме, Епархија рашко-призренска поред простора Косова и Метохије заузима и јужне делове Старе Рашке, а српски Патријарх у Београду, као архиепископ пећки, има право ставропигије над манастиром Пећка Патријаршија и манастиром Будисавци. Даље, од 2013. је упражњено место викарног епископа хвостанског, а од 2014. упражњено је и место викарног епископа лиљанског који обично владичанске дужности могу обављати на Косову и Метохији. Поред тога, митрополит црногорско-приморски у титули носи и звање егзарха односно чувара Пећког трона, иако данас нема надлежност над деловима Метохије како је било некада.

С обзиром на организацију Српске Православне Цркве на Косову и Метохији и надлежности двојице архијереја, могуће принадлежности и двојице викарних архијереја, те историјске везе још једног архијереја са Пећким троном, није могуће направити ништа налик Протату на Светој гори у оквиру ког се у пет кругова ротирају представници двадесет светогорских манастира. Такав тип управе над српским црквама и манастирима односно монашким заједницама на Косову и Метохији у потпуности је немогућ.

Посебно би било бесмислено ако би за комуникацију са српским манастирима на Косову и Метохији био задужен министар спољних послова Републике Србије. Поред тога, у овом моменту је немогуће да се о безбедности српских цркава и манастира на Косову и Метохији стајају припадници Министарства унутрашњих послова Републике Србије.

Било би опасно ако би решење према „светогорском моделу“ приграбила администрација албанских сепа-

ратиста на Косову и Метохији, јер би то значило да се прихватата надлежност квазидржаве „Косово“ над српским монашким заједницама. То за Српску Православну Цркву свакако не би било прихватљиво, али да дочарамо колико би могло бити опако лицитирање светогорским решењем.

Наиме, манастир Хиландар је последњи преостали српски манастир на Светој гори. Крајем 15. века српски манастири на Светој гори били су и Дохијар, Григоријат, Свети Павле и Дионисијат. Пошто су временом ова четири манастира остала без присуства српских монаха, њих су преузели грчки калуђери. Не треба исхитреним симетријама са светогорским решењем давати аргументе албанским сепаратистима да би у случају нових ломова могли да преузму српске цркве и манастире на Косову и Метохији, а притом се позову на „светогорски модел“. Они би то једва дочекали. Посебно када је реч о римокатоличкој јерархији на Косову и Метохији, која делује са екстремних албанских позиција, а већ је пуно пута давала до знања како жели да преузме српске средњовековне светиње.

Дакле, када се узму у обзир све чињенице, треба одбацити било какву аналогију са светогорским решењем за положај српских цркава и манастира на Косову и Метохији. Околности у којима се налази Српска Православна Црква на Косову и Метохији нису лаке, али их са наше стране не треба додатно отежавати неопрезним предлогима, а камоли покушати са имплементацијом тако неопрезних предлога. Организација Српске Православне Цркве на Косову и Метохији остаје таква каква јесте.

С тим у вези, не треба журити ни са решењем косовско-метохијског питања у целини. Запад се налази у великој кризи, у процесу споре разградње, и имаће све краће полуте да нас учењује. Почело је са референдумом о независности Шкотске (2014), Грчка је банкротирала (2015), Велика Британија је изгласала отцепљење од Европске уније (2016), из ваздуха је бомбардована Анкара, престоница Турске, друге по величини земље НАТО пакта (2016), проглашена је независност Каталоније (2017). Сједињене Америчке Државе губе рат у Сирији, а напади исламистичких терориста на циљеве у Западној Европи све су жешћи.

За неколико година прилике по Републику Србију, Републику Српску и српски народ биће повољније него данас, а знатно повољније него пре десетак година. Нико од нас није Богом дан да пресеца Гордијев чвор косовско-метохијског питања. Треба бити стрпљив.

На крају, захвалан сам директору Института за новију историју Србије др Милету Бјелајцу који ме је одредио да, заједно са др Момчилом Исићем и њим, будем представник нашег института на другом окружном столу у оквиру унутрашњег дијалога о Косову и Метохији. ■

Из ризница светоотачке духовности:
Блажени Теодорит, епископ кирски

Богољубива историја или О аскетском начину живљења

Превод са српској: Лазар Нешић

3. Маркијан

1. Како да достојно похвалимо знаменитог Маркијана?! Тако што ћемо га упоредити са Илијом и Јованом, те њима сличним људима, који се „потуцаху у кожусима и козјим кожама у оскудици, у невољама, у патњама; којих свет не беше достојан, који лутаху по пустинјама и горама и по пештерама и по јамама земаљским“ (Јев. 11, 37–38)! Његова отаџбина најпре беше град Кир, који горе споменух, а затим то постаде пустинја; након што напусти и једно и друго, сад небо за отаџбину има. У првој се отаџбини роди, друга га храњаше и победником учини, а трећа га прими са венцима.

2. Презревши знаменитост своје породице – јер беше племенитог рода – и уважену титулу на царском двору и примивши од Краситеља природе големи стас и лепоту, те душу украшену бистрином, он сву љубав своју усмери ка Богу и стварима божанским. Опраштајући се од свега, он се упути у средиште пустинје и сагради малу келију која не беше сразмерна чак ни његовом телу, огради је маленим зидом и у њој непрестано пређиваше затворен, те лишен сваког општења са људима он разговараше са Владиком свега створеног и слушаше Његов слатки глас. Јер, читајући речи божанске он помишљаше да слуша сам божански глас и – молећи се и приносећи молења – беседи са Владиком. Стога се наслаживаше овим бескрајним уживањима и не хтеде у њима пронаћи засићења пошто чу божанског Духа како кроз уста великог Давида псалмопоје да ће онај ко се „у закону Господњем поучава дан и ноћ бити као дрво засађено крај извора вода, које плод свој доноси у време своје, и лист његов неће отпасти“ (Пс. 1, 2–3). У својој жудњи за овим плодовима он пригрли овај најдивнији подвиг, те псалмопојању додаваше молитву, молитви додаваше псалмопојање, а они заједно праћени беху читањем божанских речи.

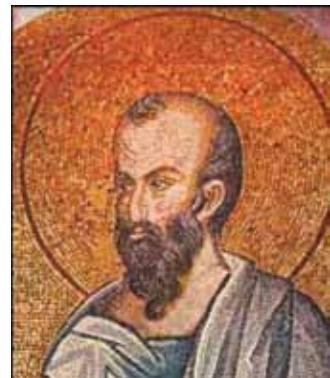
3. Хлеб беше његова једина храна и њега узимаше само у одређеној мери. Ова, пак, мера није могла наситити чак ни одојче одвојено од мајчиних груди. Говорило се да му је фунта хлеба, подељена на четири дела, трајала четири дана и да је сваког дана узимао по један комад. Јер, он беше решен да једе сваког дана увече и то никада до ситости, већ да остане увек гладан и увек жедан, дајући телу само оно што је неопходно за живот. Онај ко после много дана узима храну, казиваше Маркијан, у данима поста бива слаб за вршење божанске службе; с друге стране, у данима у којима узима храну, пошто по природи ствари узима више, оптерећује стомак; тако његова душа постаје лења у вршењу бдења. Стога је боље, рече он, узимати

храну свакога дана и никада до ситости, јер истински постити значи непрестано гладовати. Такво правило наметну себи овај човек Божији, те иако имаше големо тело – као највиши и најлепши међу људима његовог времена – он га тек са мало хране одржаваше.

4. Након извесног времена он прими двојицу подвижника у келију: Евсејија, који постаде наследник ове освећене колибе и Агапита, који засади ово анђелско правило у области Апамеје. Јер, тамо постоји велико и насељено село које се зове Никерта. У њему Агапит основа две философске школе, од којих једна понесе његово име, а друга име чудесног Симеона, који пуних педесет година просијаваше у овој философији. У наведеним школама чак и данас живи више од стотину људи, подвижника врлине и љубитеља побожности који стичу небо својим подвизима. Законодавци овог начина живота беху Агапит и Симеон, који своје законе примише од великог Маркијана. Они зауврлат засадише неизброживе и безброжне подвижничке насеобине што се владају према овим законима. Међутим, који све њих најпре засади беше овај богонадахнути човек; јер онај који даде најбоље семе уистину може се звати узроком плодова добрих.

5. Он најпре, као што рекох, пређиваше у овом доброљном затворништву. Затим, иако прихвати двојицу подвижника, он им не допусти да са њим живе. Наиме, колиба не би довољна ни за њега самог пошто беше изузетно мала и причињаваше му велику нелагоду, било да је седео или лежао. Штавише, док је седео, није се могао усправити пошто због крова сагињаше своју главу и врат; нити се могао испружити док је лежао пошто келија не беше сразмерна дужини његовог тела. Зато им каза да сагrade нову и заповеди им да тамо самостално пређивашу, појући псалме, молећи се и читајући божанске речи. Кад још више људи зажеле да учествује у овим добрима, он нареди да недалеко још једна колиба буде саграђена и заповеди им да у њој живе. Њима је руководио Евсејије, који пренесе учења великог Маркијана. Кад велики Агапит задоби неопходно поучавање, подвизавање и руковођење, те усаврши ову подвижничку вештину, он тада отиде, као што рекох, те посеја семе које је примио од ове божанске душе. Он постаде толико знаменит и славан да беше удостојен епископског чина и пастировања стадом, те му би поверио управљање његовим родним градом.

6. Чудесни Евсејије управљаше сабраним стадом, али преузе такође бригу о своме учитељу, те једини беше достојан повременог одлажења код њега и распитивања о

његовим потребама. Једном приликом он пожеле да види шта Маркијан ради ноћу, па се смело приближи прозору – који беше сасвим мали – и пиљећи кроз њега угледа светлост која не долажаше од светиљке, нити беше рукотворена, већ од Бога и вишње благодати дарована, исијавајући над главом учитеља и пружајући му разликовање слова божанских речи, јер он држаше књигу и истраживаше непропадљиво благо божанске воље. Угледавши ово, чудесни Евсевије испуни се страхом и беше преиспуњен трепетом, јер би подучен о благодати која се излива на божанске служитеље у благовољењу Божијем према Његовим слугама.

7. Другом неком приликом, док се велики Маркијан мolio у предворју своје келије, нека огромна змија се успуза на источни зид; висећи са њега разјапи уста и гледаше страшно, показујући своју намеру. Стојећи подаље, Евсевије се уплаши од овог ужасног призора и помисливши да његов учитељ не зна ништа о овоме, завапи према њему и мольаше га да побегне. Ипак, Маркијан се успротиви и рече му да одбаци кукавичлук, казавши да је то погубна страст, те начини крсно знамење својим прстом и дуну устима, тиме указујући на древно зло. Змија беше спаљена и сажежена дахом његових уста као каквим огњем, те се распаде на многе делове попут траве у пламену.

8. Погледајте заједно са мном не подражава ли Маркијан свога Владику као добри слуга! Кад је једном приликом узбуркано море заљујало чамац ученика и Он их видео узнемирене, Владика није умирио јаросно море док није прекором утишао неверу ученика (Мт. 8, 24–26). Поучен наведеним примером, овај чудесни човек најпре протера страх свог ученика, а затим змију подвргну казни.

9. Таква беше мудрост великог Маркијана, те његово чудотворење и смелост пред Богом. Међутим, иако беше удостојен толике благодати и сile великог чудотворења, он сакриваше своју силу, плашећи се преваре крадљивца врлине јер он потајно сеје страст хвалисавости и покушава да покраде подвигом задобијене плодове. Присиљавајући се да сакрије даровану му благодат, он невољно чињаше чуда јер светлост његових врлина исијаваше и откриваше његову скривену силу. И ево шта се догоди. Неки човек племенитог порекла, који беше родом из Верије Сиријске и ког више пута постављаху за командовање војском, имаше ћерку која дugo времена би бесна и махнита, те мучена злим демоном; овај човек се упути у пустињу пошто је добро познавао великог Маркијана, очекујући да ће га срести и замолити у име пређашњег познанства. Ипак, преваривши се у своме надању и не видевши слугу Божијег, он замоли неког старца – ком беше поверена брига о човеку Божијем – да узме бочицу уља и стави је пред сама врата Маркијанове келије. Након што одби молбу неколико пута и још толико опет беше присиљаван, старац најзад попусти. Чувши буку, велики Маркијан упита ко је тамо и због чега је дошао. Старац прикриваше истински разлог и рече да је дошао како би сазнао има ли неку наредбу да му изда. Ово рекавши, старац се удаљи. Следећег јутра отац девојке затражи да му бочица буде враћена. Упркос своме страху, старац отиде што је неприметније могао, па пружајући ру-

ку покушаваше да дохвати бочицу и остане неприметије. Маркијан га опет упита због чега је дошао. Кад старац опет даде исти одговор као претходне вечери, човек Божији изгуби стрпљење због старчевих неуобичајених посета и нареди му да каже истину. Не могавши да превари човека испуњеног благодати, старац у страху и дрхтању каза о човеку који је дошао, те исприповеда о трагичној болести и показа бочицу. Маркијан се веома узнемири, као што пристоји онеме ко жели да сакрије своју силу. Ипак, након што запрети старцу да ће га лишити свога присуства и могућности прислуживања ако се још једном усуди исто учинити – јер ово беше велика казна за оне што познавају корист реченога – Маркијан га посла са наредбом да врати бочицу дародавцу. Док даваше ову заповест, на раздаљини од четири дана путовања демон завали због сile свог изготиле. Маркијан изрече пресуду против демона у Верији попут каквог егзекутора, изгонећи пакосника и исељујући девојку од његовог присуства. Отац девојке ово савршено схвати. Док се враћао и био удаљен неколико стадија од града, он сусрете слугу ког његова господарица послала на село. Видевши свог господара, слуга му саопшти радосне вести о чуду које се догодило пре четири дана. Рачунајући дане и одређујући тачно време, он откри да то беше баш у тренутку кад му старац назад бочицу врати.

10. Питам се шта би могао учинити овај велики човек само да је пожелео да чудотвори! Јер, ако се присиљавао сакривати примљену благодат, која толико исијаваше, која чуда не би учинио само да је пожелео! Исто тако, иако не откриваше свима своју духовну мудрост, он најпосле људима који жељају долазити к њему даде допуштење, и то након празника Спаситељевог страдања и Господњег васкрсења.

11. И заиста, сви покушавају да га виде у овом периоду. Једном приликом сабраше се виђенији епископи, знаменити по својој врлини и дођоше к њему: велики Флавијан, ком беше поверио пастировање Антиохијом, божански Акакије, ког споменух горе, Евсевије Халкидонски, као и Исидор, ком тад би поверио управљање Киром. Са њима беше Теодот, епископ Јеропољски, славан због својег подвига и кротости. Такође, присутни беху неки чланови сената и високи званичници који имаху искру вере у себи. Кад сви сећају утишини и очекивају његову свету беседу, он такође ћуташе дugo времена не отварајући своја уста, иако пажљиво ослушкиваše. Тад један међу њима, који просијаваше својим достојанством, те беше близак са Маркијаном и повераваше му бригу о својој души, рече: „Оче, сви свети оци су жедни твог учења и очекују истицање твојих слатких речи. Пружи корист свима присутнима и не задржавај источник твојих добротетељи.“ Маркијан силно уздахну и каза: „Бог свега створеног сваког дана говори кроз творевину и беседи путем Светог Писма, предлаже оно неопходно, води нас ка онеме што је добро, упозорава нас претњама, охрабрује обећањима, па ипак не стичемо користи. Какву добит, дакле, има Маркијан од говорења кад заједно са осталима одбације ова добра и нема користи од њих.“ Ово изазва велику расправу међу оцима, но она ми се чини излишном у моме тренутном приповедању. Устајући на молитву, они хтедоше да га рукоположе ➔

у свештенички чин, али се не усудише да ово учине. Једни позиваше друге да изврше наведено, али након што сви подједнако одбише, вратише се својим путем.

12. Овоме бих хтео да пријадам још једну приповест и откријем његово разумевање божанских ствари. Извесни Авит беше први који подиже своју подвигничку колибу у једној другој пустињи. Ова пустиња смештена је северније од Маркијанове и ближе истоку, одакле дува североисточни ветар. Он беше старији од Маркијана по годинама и по подвигу, философ власпитан у сувором начину живота. Сазнавши за Маркијанову врлину о којој се посвуда говорило, он помисли да ће му такав призор бити кориснији од дуготрајног тиховања, те брзо потрча да види оно за чим је жудио. Сазнавши за његов долазак, велики Маркијан отвори врата и уведе га у своју келију, а чудесном Евсејију нареди да скуча свежег и сасушеног поврћа, ако имаше неког. Након што се наситише разговором и понаособ сазнаше о врлини оног другог, у девети час заједно савршише богослужење. Затим Евсејије уготови трпезу и принесе хлебове. Велики Маркијан рече богонадахнутом Авиту: „Приђи, љубљени мој, и подели са мном ову трпезу.“ Али, овај каза: „Не сећам се да сам икад узео храну пре вечери, а понекад сам три или четири дана сасвим био без хране.“ Маркијан одговори: „Промени данас, барем мене ради, свој обичај. Јер, моје је тело ослабљено и не могу чекати до вечери.“ Пошто чак ни ове речи не убедише чудесног Авита, призна се да Маркијан уздахну и каза: „Душа ми је неспокојна и намучена због овога; јер након што си се толико намучио да сртнеш трудољубивог и мудрољубивог человека, сад стојиш лишен наде и уместо философа гледаш крчмара и расипника.“ Ово сасвим растужи најсветијег Авита и он рече да ће радије јести месо него слушати такве ствари. Тад Маркијан рече: „И ми, љубљени мој, водимо живот подобно твом и држимо се истог начина живљења, труд стављамо испред починка и пост више волимо од хране, коју иначе узимамо само после заласка сунца. Али, знамо да је љубав похвалнија од поста, јер љубав је дело божанског закона, а пост зависи од наше слободне воље; а потребно је да божански закони буду уваженији од наших.“ Након што бесеђаху на речени начин, те узеше мало хране и прославише Бога, они проведоше заједно још три дана и раздвојише се, сагледавајући опет један другог само у духу.

13. Ко се, дакле, не би задивио мудрости овог человека, који вођен њоме познаваше погодно време за пост и погодно време за братску љубав, који знаше разлику између делова врлина, те коју треба претпоставити којој и којој дати предност у складу са околностима?!

14. Знам за још једну приповест која открива његово савршенство у божанским стварима. Једном му из његове отаџбине дође сестра са својим сином, сада одраслим мужем и најугледнијим грађанином града Кира и доносе му изобиље неопходних потрепштина. Он одбија да види сестру, али прими свог братанца, јер беше доба за примање посета. Када га замолише да прими ствари које су донели, он рече: „Колико сте манастира промињули и којима даровасте нешто од овога?“ Пошто његов братанац одговори да ниједном нису даровали ништа, он каза: „Вратите се с оним што сте донели, јер нам не

треба ништа од тога, нити бисмо прихватили чак и да нам је потребно; јер сте нам због породичних веза, а не због служења Богу учинили ову љубазност. Да нисте гледали искључиво на крвну сродност, не бисте само нама даровали ствари које сте донели.“ Рекавши ово он отпусти братанца и сестру своју, притом забранивши да ишта од онога што су они донели буде примљено.

15. Тако он превазиђе природу и пресели се у живот небески. Јер, ко може боље од наведеног показати да он беше достојан Бога према самим речима Божијим: „Који не остави оца и матер и сина и кћер и жену и децу, није мене достојан“ (Мт. 10, 37; Лк. 14, 26)? Ако је недостојан онај ко их не остави, онај ко их остави и испуни са савршеном тачношћу ову заповед бива најдостојнији од свих.

16. Поврх свега, дивим се и његовој строгости у погледу божанских дормата. Јер, он презре Аријево безумље, које у ово време би подстакнуто царском наредбом; такође, беше ужаснут махнитошћу Аполинарија; племенито војеваше против једномишљеника Савелијевих, који три божанске ипостаси сливаху у једну; и сасвим одбаци та казване присталице Евтихија, који прерушени у монахе сакриваху болест манихејаца.

17. Тако пламена беше његова ревност према црквеним дорматима да се чак упустио у праведну расправу са једним чудесним и божанственим човеком. У његовој пустињи беше неки старији Аврам, човек светле косе и још светлијег ума, који би прослављен у свакој врлини и непрестано проливаше сузе покајања. У почетку, вођен извесном простотом духа, он празноваше Пасху према прећашњем обичају, очигледно не знајући за правило које поводом ове ствари донесоше оци сабора у Никеји, те се држаше древног обичаја. Многи људи у ово доба пострадаše од истог незнања. Међутим, велики Маркијан у многим приликама и са много убеђивања покушаваше привести старца Аврама – како га прозваше околни житељи – у једнину са Црквом. Видевши да се овај не да убедити, Маркијан јавно прекину општење са њим. Након неког времена, овај богонадахнути Аврам одбаци наведену непорочност и пригрли заједничко празновање божанског празника, па истински запоја: „Блажени су непорочни на путу, који ходе у закону Господњем“ (Пс. 118, 1). И ово беше плод учења великог Маркијана.

18. Многи људи му посвуда подигоше гробна места: у Киру, његов рођак Алипије; у Халкидону, извесна Зиновијана, племенитог порекла и истакнуте врлине, жена великог богатства. И не мали број других учини исто, намећући се да придобије овог победоносног атлету. Сазнавши за ово, човек Божији мольаше чудесног Евсејија, обавезујући га најстрашнијим аманетом, да сахрани његово тело у овој пустињи и да никоме не открива његов гроб осим двојици његових најприснијих пријатеља, све док не прође велики број година. И тако чудесни Евсејије испуни његов аманет. Кад наступи кончина победоносца, а хор анђела пренесе његову свету и божанску душу у небеска станица, Евсејије не објави Маркијаново упокојење све док са двојицом његових најприснијих пријатеља не ископа гроб, сахрани тело и изравна површину земље. Прође педесет и више година, а мноштво људи хиташе тамо и тражаше те-

ло, но гроб остале неоткривен. Пошто свако од напред поменутих гробних места прими мошти апостола и других мученика, наследници његовог станишта и учења сада бежаху умирени; гроб им показа једини од преживеле тројице ученика и они пренеше остатке његовог драгоценог тела у каменом ковчегу, који припремише две године унапред.

19. Поставши подражавалац Маркијанове врлине, чудесни Евсевије без предаха изнураваше тело своје великим подвизима. Носећи сто двадесет фунти гвоздених ланаца, он стави на себе још педесет фунти од ланаца божанског Агапија и додаде још осамдесет од великог Маркијана. За место молитве и пребивалишта имаше неку суху цистерну, те живљаше у њој укупно три године. Ово напомињем жељећи да покажем како велики Маркијан за многе људе постаде повод великих подвига.

20. Његова философија беше од користи и чудесном Василију, јер он дosta касније сагради монашку насеобину близу сиријског града Селевкије и просија у свакој врлини, а понајвише у богољубивој љубави и божанској делу гостољубља. Ко може избројати дела којима се он, према речима апостола, показа пред Богом као непостидни трудбеник и онај који право управља речју истине (2. Тим. 2, 15)?!

21. Остављајући сада по страни друга, подједнако достојна хвале, поменућу само једно од његових дела како не бих превише одужио своје приповедање. Он имаше једног ученика, званог Савин, који изнураваше своје тело без-

брожним подвизима. Овај није узимао ни хлеба, нити какве куване хране, већ његово јело би брашно умочено у води. Његов обичај беше да припрема сву храну за месец дана, те она постаде буђава и смрдљива. Оваквом храном он хтеде да угаси телесне жеље и њеним смрадом уништи наслаживање. Тако је у својој самоћи проводио живот; ипак, ако би му у посету дошао неко од његових познаника, он би напросто принео од свега што би се нашло.

22. Такође, он је примио од Бога толико благодати да му једном из Антиохије дође племенита и богата жена, која га преклињаше да помогне њеној од демона мученој ћерки. Она рече: „Уснила сам сан који ми заповеди да пожурим овамо и добијем исцељење за моју ћерку из руке настојатеља манастира.“ Монах који беше задужен за госте одговори да је неуобичајено да настојатељ разговара са женом. Пошто жена би упорна, плачући, ридајући и горко наричући, настојатељ манастира изађе напоље. Међутим, жена рече да се не ради о настојатељу, већ о неком другом човеку, који беше румен и бубуљичав у лицу. Кад разумеше кога тражи – трећег у манастиру, а не првог – убедише га да дође код жене; она умах препозна његово лице, а зли демон завапи и отиде од девојке.

23. Таква беху добра дела ученика Маркијанових ученика! Такви беху изданци које овај врлински баштован свуда засади! И ја опет, приводећи ову приповест крају, молим и преклињем да њиховим заступништвом стекнем помоћ Божију. ■

ЛИСТАЈУЋИ ПРАВОСЛАВЉЕ

Листајући Православље

7. децембар 1967.

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
И ЕКУМЕНСКИ ПОКРЕТ

ПОВОДОМ ОДРЖАВАЊА КОНСУЛТАЦИЈЕ
СВЕТСКОГ САВЕТА ЦРКАВА У БЕОГРАДУ

ПОЈАВА ЕКУМЕНСКОГ ПОКРЕТА

Идеја о приближавању и јединству подељених хришћанских цркава појавила се у Енглеској и Америци половином XIX века. Од тог времена она се изражавала на разне начине и кроз разнолике организације. Међу овим организацијама биле су најзначајније: „Светски савез за унапређење међународног пријатељства помоћу цркава“ (The World Alliance for Promotion International Friendship through the Churches), „Живот и рад“ (Life and Work) и „Вера и поредак“ (Faith and order). Циљ свих ових организација је био исти: приближавање хришћанских цркава и њихова међусобна помоћ, а на крају и њихово сједињење. У методама рада било је разлике међу њима. Тако нпр. „Живот и рад“ се је придржавао начела да се до јединства може најлакше доћи практичном сарадњом између цркава на друштвеном, мисионарском и вас-

питном пољу. „Вера и поредак“ у свом раду се држао линије претходног саглашавања на теолошком плану.

Ове и сличне екуменске установе су радиле цео низ година. Одржавале су конференције, контакте, разнолике сусрете и организовале многе посете разним хришћанским црквама ради бољег упознавања и приближавања. 1910. године састала се Међународна мисионарска конференција у Единбургу. Она се сматра најзначајнијом у оном периоду по резултатима свога рада. Многи овом годином обележавају нову епоху у раду Екуменског покрета и сматрају је годином његовог правог рођења.

1948. све екуменске организације су сједињене у једну организацију и једно тело које носи назив „Светски савет цркава.“ Данас је у овом Савету учлањено око 220 цркава – чланица из целог света и са свих пет континентата. Његово седиште се налази у Женеви и у њему стално ради његов Централни комитет преко разних департмана и подкомитета. У земљама где има више цркава које су чланице Светског савета цркава постоје обично и национални савети...

Православље – новине Српске Патријаршије, година I, број 17, Београд, 7. децембар 1967. године, страна 1. /Прир. С. П./ ■

Свети Сава и Свети Симеон (фреска из Краљеве цркве у Студеници)

Српска идеја у средњем веку

Милош Павловић

Дела српских средњовековних писаца показују да је српска елита у средњем веку водила бригу о свом народу и на културном плану чинила све што је до ње било да српски народ буде свестан свог идентитета.

Постоји једно погрешно уверење у науци на коме се често инсистира, а које каже да је осећање националне свести код европских народа рођено тек после Велике француске револуције (1789). Ово мишљење, које је уздигнуто на степен научне докме, ипак је потпуно погрешно и због тога се никако не сме уопштавати. Није Француска револуција дала националну свест појединим старим европским народима (као што су Грци), нити је, са друге стране, она помогла појединим етничким групама да се национално изграде до данас (на пример Велшани), иако је несумњиво то учинила за Французе. Такође, ово мишљење никако не важи када су упитању Срби.

Да су Срби имали своју националну свест и патриотска осећања много пре Велике француске револуције, јасно је када се у руке узму дела српских средњовековних писаца. Они сведоче другачије.

У рукописима старих српских писаца се јасно види да су они били поносни на своје српско порекло, да су били српски родољуби и национални идеолози. На скоро свакој страници њихових дела можемо прочитати нешто о српској земљи, српском владару, српском отаџасаству, о земљи народа мојеја. Они не остављају никакве недоумице око тога колико воле

своје отачество, владаре и народ. Колико су поносни на то што су Срби.

И не само то, они су у својим књижевним радовима изградили богат и сложен систем националне идеологије српског народа у средњем веку. А врхунац те националне идеологије било је стварање идеје по којој су Срби „нови Израиљ“, односно, нови изабрани народ Божји. На овом примеру ћемо најбоље видети колико је била развијена српска национална идеја у средњем веку.

Срби као нови Израиљ

У Старом Завету Израиљ¹ је био Јаков, праотац изабраног јеврејског народа преко кога је и читав његов народ назван Израиљ.² Користећи овај старозаветни образац и правећи са њим аналогије из срп-

¹ Реч Израиљ на хебрејском језику има вишеструко значење: „борац са Богом“, „борац за Бога“ или „борац уз Бога“.

² О томе како је Јаков постао Израиљ, в. *Прва књига Мојсијева*, глав. 32, стих 22–28. О томе како се Јевреји у Старом Завету називају Израиљ в. *Друга књига Мојсијева*, глав. 12–14; глав. 16, стих 35.

Када Свети Сава описује Немањину абдикацију на сабору у Расу, он пише да се Стефан Немања следећим речима обратио свом наследнику Стефану Првовенчаном: „Чедо моје љубљено, паси овај мој Израиљ, и пази на њега, водећи га као јагње Јосиф!“

ске историје, српски животописци развијају идеју о Светом Симеону као *другом Израиљу*, преко кога је читав српски народ постао *други или нови Израиљ*.

Ова теорија се први пут среће код оснивача српске Аутокефалије, Светога Саве. Два места у Савином *Житију Светог Симеона*, показују да је први српски архиепископ заступао овакав став, па бисмо стога могли претпоставити да је он лично творац идеје о Србима као *новом Израиљу*, која би тиме, од његовог времена, постала званичан став Српске Православне Цркве. Српски писци су потом у својим делима понављали, теоријски образлагали и продубљивали овај став.

Наиме, када Сава описује Немањину абдикацију на сабору у Расу, он пише да се Стефан Немања следећим речима обратио свом наследнику Стефану Првовенчаном: „Чедо моје љубљено, паси овај мој Израиљ, и пази на њега, водећи га као јагње Јосиф!“

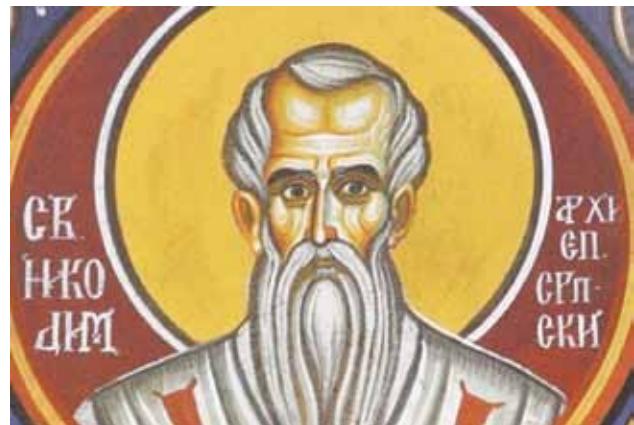
Овде се недвосмислено указује да су Срби *Израиљ* који Немања предаје сину на старање. То је још увек непотпуна аналогија, али је Сава допуњује на следећем месту где описује пренос Симеонових моштију, сцена касније описана код Доментијана и Теодосија: „Јер као што прекрасни Јосиф узе из Египта тело оца свога Јакова и пренесе га у земљу обећану, тако и ови богољубиви и благообразни синови његови са свом државом примише га.“

Следећи српски писац који је износио оваква схватања био је Доментијан, али је то чинио много чешће и дубље је образложио ову тврђњу. У његовом *Житију Светога Саве*, млади монах Сава позива оца да дође код њега у Свету Гору, као Јаков Јосифу, а разлог за то је: „Да Бог у теби прослави своја чудеса и да се назовеш други нови Израиљ, и обновиш чеда твоја Духом светим; и паства твоја Богом узраставши назваће се изабрање Божије.“

Под чедима његовим и паством овде се подразумевају сви становници српске државе, односно Немањиног отаџства.

Ова важна идеја политичке идеологије среће се после Доментијана у делима његовог вероватног ученика Теодосија Хиландарца.

Приликом преноса моштију Светог Симеона, Теодосије каже: „Диван беше видети од Бога људима, а мислим и анђелима, пренос моштију овога преподобнога оца нашега, дивнији од преноса старога Израиља, јер не беше из ропства египатског и са по-

Свети Архиепископ Никодим (1317–1324)

гребатељима, простом децом, него беше ношен из Свете Горе и од светих мужева, преношен од сина анђела, а приман од сина благочастивог самодршца. И тако са великим чашћу станом стајући и уздижући се, ношаху га као другога Јакова и новог патријарха Израиља оца нашега Симеона.“

Према Теодосију, пренос Симеонових моштију је лепши и свечанији од преноса моштију старог Израиља. Он је *други Јаков*, и *нови Израиљ* и родоначелник (патријарх) српскога народа у духовном смислу. Ово је врло значајно, јер отвара могућност да се на основу тога сви његови потомци и сународници могу назвати *новим Израиљем*.

У Теодосијевој *Служби Светом Сави* имамо стихове који казују да је, заслугама Светога Саве, српска земља постала православна и још више од тога: „Нов Израиљ народ Божији постаде.“

Да је ова идеја касније опстала и била прихваћена од стране Српске Цркве у средњем веку као њен званичан став који су писци само преносили, сведочи сачувани запис Архиепископа Никодима (1317–1324) из 1319. године. У том запису, Свети Архиепископ Никодим каже да нам се појавио нови Адам у лицу: „Светога нашега господина Симеона и новог мироточца у новорођеном Израиљу, што ће рећи у српској земљи.“

Закључак

Српски писци у средњем веку, сви до једнога, промовишу љубав према српском народу, држави и Цркви. Српска средњовековна књижевност није била политички неутрална, она је имала своју патријотску функцију, требало је да допринесе јачању националне свести и националног самопоштовања, као и ширењу званичне државно-политичке идеологије.

На основу тога видимо да је српска елита у средњем веку водила бригу о свом народу и на културном плану чинила све што је до ње било да тај народ буде свестан свог идентитета. Она је била национално свесна, државотворна, православна и родољубива.

Топлички устанак – нејач против сile и оружја

Остао је сам на мегдану

Антоније Ђурић

Војиновић је последњи метак чувао за себе • Мртвог га донели у Куршумлију да увере народ да је његов вођа завршио живот

Из Војиновићевог дневника, који цитира др Миливоје Перовић, навешћемо неколико детаља:

„Од 3. октобра до 3. новембра налазио сам се у Кули и лечио ране. Потера је било великих за мном. Нарочито су ме тражили предати четници. Њима је жеља била да ја погинем, те да се они спасу одговорности пред српским судом за почињена зла и крађе којима сам ја све податке похватао.

Седмог новембра, због потера у овоме крају, иако нијам предздравио, морао сам се по највећој хладноћи и снегу преместити за Ранковицу код села Шиповца. Ту сам од стране Јована Булајића и војске бугарске опколјен. Борили смо се неколико сати и потом смо се повукли. У борби су погинула два бугарска војника и три су рањена, а остали су се разбегли. Потказали су нас сељаци из Шиповца...

... За време од 7. новембра до 25. новембра налазио сам се по Топлици. Опкољени у кући у селу Лазаревцу пробили смо се без икаквих губитака. Потказивали су ме имућнији грађани и сељаци, а сиротиња ми излазила на сусрет и чувала. Све ове четнике, који су са оружјем ишли противу мене и мојих људи, повезали су Бугари, разоружали и све везане спровели за Прокупље, ту су их саслушали и сви су други дан погубљени. Тако је наш народ лакну душом и опростио се од издајника...“

О Војиновићу говоре и непријатељска документа: „Војиновићу, са још неколико мањих чета, успело је да се још целе 1917. године задржи у пределима окупираним од Аустријанаца. Највише се борио нападајући. Захваљујући својој одважности увек се пробијао, па и онда кад је појачани ловачки пук под руководством пуковника Клема у јулу 1917. године темељито прочешљао побуњеничке крајеве и том приликом опколио и уништио Пећанчеве чете. Тек децембра 1917. пао је Војиновић и тиме је овај устанак потпуно замро.“

Девет месеци до слободе

Водећи борбе из дана у дан, извлачећи свој одред из безнадежних ситуација и пробијајући се кроз замке и заседе које му је непријатељ постављао, Војиновић је био рањен. Тешко рањеног његови људи су га преносили даље и крили, док најзад, децембра 1917. године, није био опкољен код села Гргора у топличком округу.

Ту је последњи пут дао жесток отпор, али иссрпљен, истрошен многобројним борбама, не могавши при том ни да се креће због рана, борио се до последњег метка. Последњи метак наменио је себи одржавајући тиме реч да жив неће пасти непријатељу у руке.

Тако је завршио овај јунак без страха и мане. Није му било суђено да причека још девет месеци па да види сан свог живота остварен.

Кажу да му је последња жеља била да буде сахрањен где је и погинуо, и да му је непријатељ испунио ту жељу. Бугарска чета која га је опколила у последњој борби награђена је са 90.000 лева.

Са Војиновићем, ипак, није умро и Топлички устанак.

Очевидаца смрти Косте Војиновића – нема. Они који су били с њим – изгинули су. Оно што је, препричавањем, остало у памћењу појединих људи, може се свести на неколико речи. Војиновић је погинуо крај једне воденице у селу Церовици. Будући да је био рањен и није могао да се креће – последњим метком прекратио је свој живот...

Очевидаца његове смрти, дакле, нема, али има доста оних који су га видели мртвог. Војиновића су Бугари ставили на санке и довезли у Куршумлију, где су позвали народ да се увери да је његов вођа, одважни Коста Војиновић мртав...

Бугари су га потом вратили на место погибије и сахранили у једној рупи близу воденице. С њим је сахрањен и његов ађутант Радомир Гашић, који је погинуо неколико часова пре него што је Војиновић себи одузео живот.

После ослобођења, тело Косте Војиновића пренео је Вукоје Тодоровић и сахранио у селу Гргору, код цркве. У новембру 1940. године на том месту подигнут је споменик Војиновићу и његовим изгинулим друговима.

Коста Пећанац се, одмах по распуштању својих чета, добро скривао – као што се то види из писма које му је упутио Војиновић.

У пролеће 1918. године Пећанац се из Расине вратио у Топлицу, али је одатле отишао у Санџак и ту се добро сакрио, тако да није знао да је у септембру исте године пробијен Солунски фронт и да српска војска хита да ослободи своју земљу. Тек после пробоја Солунског фронта, када је већ био сигуран у победу, Пећанац је започео неке акције, а по завршетку рата китио се углавном лажним ловорикама...

Велике подвиге учинила је она група која се вратила у Црну Гору.

Како је ослобођен Никшић

У октобру 1918. године Пиротски одред Јована Радовића кретао се правцем Андријевица – Колашин – Шавник – Шћепан Поље – Фора – Калиновник – Сарајево. Пошао је 16. октобра из Колашина и имао борбе око Подгорице. Четири дана касније, Радовић је ослободио Никшић.

Радовић је, 20. октобра, у осам часова, позвао команданта аустријских трупа у Никшићу да положи оружје, одредивши му и време – у 14.30 часова.

Тај тренутак је Радовић овако описао:

„До одређеног часа чекао сам одговор с нестрпљењем, али горди Бечлија није хтео ни да се обазре на моје захтеве. У то време изаслах народ по оближњим главицама и по пољу, а кроз ту масу проређени ланац комита. Напад је једновремено извршен са свих страна, како на варош, тако и на трупе, које су покушале да се пробију кроз наше редове... Непријатељ, видећи масу света по оближњим главицама к брдима, маклаксао је духом, мислећи да је цела маса која се види наоружана војска комита. Комите и четовође улетели су на јуриш у непријатељске редове с бајонетима на пушкама и одшрафљеним бомбама, позивајући их на предају, а наоружани устаници јуре за овим да грабе оружје, носећи три заставе...“

Ово чудо је изненадило непријатеља и отпочео је предавати оружје.

Просто нисам могао да задржим масу од лудога напета на оружаног непријатеља, против кога је била паклено огорчена због вешања и пљачкања, које су ови нељуди чинили у току три године грозног ропства.

Око пет часова имао сам заробљеника: 86 официра, 3.325 војника и подофицира. Командант ове војске је пуковник Хес из Беча, а међу официрима један мајор и маса капетана.

Плен: пушке, муниција, митраљези, преко вагон жита и брашна, стока, опрема...“

То је, да подсетимо, онај исти Радовић који је, само два месеца касније, пао као покошен усред свог говора у ослобођеном Сарајеву, и за кога се већ тада причало да га је отровао Коста Пећанац...

Јабланички одред капетана Милинка Влаховића имао је у ово време жестоке борбе на правцима Никшића, Грахова, Требиња, Мостара, где је хитао да ослободи ове крајеве.

Милинко Влаховић је по свршетку рата остао у војсци и стекао чин потпуковника. Умро је 6. децембра 1930. године. Поводом његове смрти, *Политика* је писала:

„Угледајући се на своје славне претке, Милинко је био сав задојен слободним духом црногорских горштака. У светском рату командовао је Ровачким батаљоном на Дрини, где је у страшним борбама показао велику храброст и способност у командовању.“

Кад су 1915. године Србија и Црна Гора прегажени, Милинко није могао да се помири са непријатељском окупацијом. Он одлази у шуму са неколико својих другова и у лето 1916. године прелазе у Топлицу. Одмах су снаге удружили и почели припреме за устанак. У том устанку Милинко је имао једну од најважнијих улога са својим Јабланичким одредом, јер је искуством у ратовању и вештим борбама, које је примао, успевао да непријатеља потисне и победи. Заузео је Житни Поток, Медвеђу, Лебане и напао на Лесковац...

... Ако је ико заслужио да мирно почива у земљи за чију је слободу дао све што се могло дати, онда је то Милинко Влаховић. Топлица и Јабланица предаваће с колена на колено његов пример. Успомена на њега у тим крајевима трајаће вечно...“

Милинков брат, Тошко Влаховић, погинуо је као војвода у Топличком устанку код Власине 1917. године.

Да видимо каква је судбина задесила свештеника Миту Димитријевића, или, како су га у народу звали, Мита – Комита, потпоручника Александра Пипера, Ратка Стефановића и Петра, кога су звали Грк. Приликом ношења извештаја Косте Војиновића српској Врховној команди на Солунском фронту, они су пали Бугарима у руке, а пробили су се Прока Планић, Владисављевић и Властимир Вуковић.

Ево шта о томе каже Боривоје Димитријевић, син Мите – Комите, који живи у Београду:

– Ово што причам, мени је, својевремено, причала моја мајка, а она је то сазнала од свога мужа, мого оца, који је пао Бугарима у руке. Тачно је да су се Војиновићеви поузданци раздвојили у две групе, са жељом да се поново нађу на одређеном месту. Група у којој је био мој отац, међутим, наишла је на непријатељску заседу, па се отворила борба. Стефановић је погинуо, мој отац је рањен у stomak, Пипер је остао неповређен јер се, чим је испаљен први метак, бацио на земљу. И Петар Грк је заробљен. Њега су одмах убили. Сасвим је извесно да су се Бугари, најзад, дочекали мого оца и Александра Пипера.

Мој отац је лечен у некој пољској болници, а потом спроведен у Ниш. Данима је саслушаван, јер је код њега нађена преписка коју је водио са Војиновићем и Пећанцем. Бугари су мислили да ће га приволети да открије места где су се налазиле устаничке вође. Мој отац је, то овде морам да кажем, презирао Пећанца, сматрајући га кукавицом и самохвалцем, али нипошто не би пристао да Бугарима открије његово склониште.

Бугари су се досетили да би било добро да из Куршумлије доведу моју мајку, која би, како су они рачунали, могла да наведе свога мужа да прихвати оно што су му предлагали. Кад у томе нису успели, Бугари су предложили оцу да га пусте из затвора, да му обезбеде децу, а да он, зауврат, организује потеру за устаничким вођама...

Кад је и овај бугарски захтев пропао, мајку су вратили у Куршумлију, а оца одвели у Софију, на захтев бугарске Врховне команде. Тако је мојој мајци речено, кад је она, једног дана, отишла у Ниш да оцу однесе храну...

Себи и Пиптеру одржао – отело

Међутим, после извесног времена, отац је враћен у Ниш. Кад му је мој млађи брат, 17. децембра 1917. године, однео храну, Бугари нису хтели да је приме. Рекли су да му се више ништа не доноси. Тај датум смо узели као дан његове смрти. Веровало се да је стрељан у нишкој Тврђави, где су многи убијени и ту сахрањени.

Била је још једна прича о погибији мага оца. Један сељак је причао да је, идући десном обалом Нишаве ка својој њиви, приметио четири бугарска војника и два везана човека. Како се уплашио Бугара, шмугнуо је оближњи врбак, где су се, у не-посредној близини, зауставили и Бугари. Тако је могао да чује разговор везаних и бугарских војника. Тај сељак је, како се причало, чуо кад је један од везаних молио Бугаре да своме другу и себи – за живота одржи опело... Бугари су на то пристали, па је пољем одјекнула молитва... Одмах затим одјекнули су пуцњи. Како је та прича допрла и до нас, помишљали смо да су та двојица били мој отац и Александар Пипер. Узалуд смо трагали за тим сељаком... Мој отац је у часу погубљења имао 39 година...

Топлички устанак, изведен у фебруару 1917. године, кад је српска војска била далеко од своје земље, показао је животну снагу и храброст српског народа, који је слободу љубио изнад свега. И то је доказ да нема сile која би могла да затре народну свест и помири га са – ропством. Устанак у топличком и јабланичком крају и данас се памти и приповеда иако је, ево, од тада проtekло пуних десет десеција.

Писмо Кости Пећанцу

После гушења устанка, кад су бугарски и аустроугарски војници жарили и палили у окупираним деловима Србије, и кад је на стотине људи убијано на дан или одвођено у логоре, Коста Војиновић је остао на мегдану да се са остатком свог одреда бори до последњег часа, као што се и заветовао.

Огорчен на Косту Пећанцу, који је растурио устаничке чете, почетком маја 1917. године упутио му је писмо, које ћемо овде навести. Био је то, уствари, Војиновићев одговор на Пећанчево писмо, чија нам садржина није позната:

„... Примио сам ваше писмо чију сам глупо безобразну садржину примио к знању и сматрам испод достојанства да вам као једном по телу, по души и карактеру поквареном човеку, одговорим, али то чиним за љубав истине.

После вашег неуспеха а мага успеха, нисам вам се могао јавити услед тога што сте као куквица утекли не знам куд из Прокупља, распустивши све комите речима: 'Идите куд који зна, закопавајте оружје и кријте се'. Заиста сам се одметнуо, али само од Аустријанаца, Бугара и Арнаута, док сте се ви одметнули од свих нас.

... Докле сам ја, славни војводо, водио борбе са непријатељем на бугарској и аустријској територији, докле сам издржавао 200 комита, митральеско одељење и коњицу и остale сеоске чете које се не беху растуриле, докле сам издавао наређења комитата од Копаоника до Јастрепца, дотле се ви са пет људи кријете по потоцима...“

Ово писмо карактерише односе између Војиновића и Пећанца и сведочи о непоколебљивом духу и невиђеној истрајности овог првог, чак и у оном часу кад је остао сам. ■■■

Александар С. Вуjiћ, композитор, диригент и пијаниста, оставио је неизбрисив траг својим обимним и опсежним делом на нашем и међународном музичком небу. Дипломирао је на три одсека на Музичкој академији у Београду – клавир, дириговање и композицију, а 1970. магистрирао клавир. Усавршавао се на Конзерваторијуму „Франц Лист“ у Будимпешти и на интернационалним диригентским семинарима код диригената светског гласа, као што су: Маркевич, Мазура и Челибидакија... Од 1974. ради на Факултету музичке уметности у Београду, а у периоду 2001/2002. обавља и дужност продекана за уметнички рад. У два маха је водио Оркестар Факултета музичких уметности у Београду. Оснивач је и „Мадригалског хора“ ФМУ, са којим је остварио изузетне резултате не само у земљи, већ и у иностранству (Златна медаља у Будимпешти).

Дубока веза Александра Вуjiћа са српском духовношћу потиче још из времена студија, када је дириговао Хором Београдских свештеника и Хором Верског доброврног старатељства Архиепископије београдско-карловачке. Од 1981. до 1985. дириговао је „Првим београдским певачким друштвом“, које је поново преузео у јубиларној 150-ој години хора. Скоро у исто време, од 1980. до 1987. дириговао је и Хором „Браћа Барух“. Две године (1994/95) водио је Хор полазника Летње духовне академије Музичке омладине у манастиру Студеница. Велики успех на плану светског хорског извођаштва остварио је октобра 2002., када је са сомборским Хором „Јувентус кантат“ освојио златну медаљу у категорији духовне музике на Другој светској хорској олимпијади у Бусану (Јужна Кореја).

Са истим успехом Александар Вуjiћ је не-говоа и оркестарски репертоар, диригујући Београдском филхармонијом, Симфонијским оркестром РТС-а, Нишким симфонијским оркестром, оркестром РТС-а у Подгорици, а понајвише камерним оркестром „Симфонијета“, који је основао 1987. године. Наступао је широм Европе, у Атини, Будимпешти, Минхену, Штутгарту, Никозији, Риму, Шћећину, на фестивалима духовне музике у Делфима и Кардици – али и у Израелу, Венецуели, Јерусалиму и Каракасу.

Александар С. Вуjiћ је низао успехе и својим композиторским опусом. На престижном међународном композиторском такмичењу Робер ј Шуман у Цвикау (Немачка), 1995. освојио је прву награду за свој „Отче

Александар С. Вујић

(Сента, 1945 – Београд, 2017)

Прошођакон гр Дамјан С. Божић

Дубока веза Александра Вујића са српском духовношћу потиче још из времена студија, када је дириговао Хором Београдских свештеника и Хором Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско-карловачке

наш“ за женски хор. На истом такмичењу у категорији мешовитих хорова освојио је трећу награду са композицијом „Слава Теби“. Ове интернационалне награде отвориле су врата светске музичке сцене, па се његова дела данас изводе значајним поводима широм света. Поводом прославе 850 година постојања манастира, 1995, на интернационалном фестивалу камерне музике у Аустрији, у манастиру Алтенбург, изведена је Александрова композиција „Слава Теби“.

Исте године, поводом прославе 50-годишњице од завршетка II светског рата, добија нареџбину од града Фридберга у Немачкој за *Мотешу мира*. Јула 1999. на Петом светском конгресу за хорске диригенте у Ротердаму, проф. Макс Фрај из Минхена одржао је атеље „Портрет композитора Александра С. Вујића“. Априла 2000, јубиларни концерт, којим је обележена 125. година постојања Музичке академије „Франц Лист“ у Будимпешти, отворен је Александровом композицијом „Гlorija“. Јуна 2000, на фестивалу Шлезвиг-Холштајн у Либеку, поводом обележавања 250 година од смрти Ј. С. Баха премијерно је изведена наручена композиција „Singet dem Herrn“ за двоструки хор. Мада на први поглед изгледа да је Вујићево стваралаштво везано превасходно за хор, његов опус је био веома свестран. Међу великим бројем дела, солистичких, камерних, вокалних и вокално-инструменталних, истичемо „Српско коло“, које је првобитно компоновано за гудачки оркестар. Дело је постало прави „хит“ класичне музике, што је данас права реткост. Верзију за соло виолину и гудачки оркестар премијерно су, на Свечаном отварању Међународне

трибине композитора, 2009, са великим успехом извели виолиниста Стефан Миленковић и камерни гудачки оркестар „Свети Ђорђе“.

Године 2013, из Бања Луке је уследила најзначајнија нареџбина композиције, за ораторијум „Голгота јасеновачка“ чију премијеру је Александар С. Вујић и лично дириговао 8. маја 2013. у Банским дворима.

За његов прегалачки рад и изванредне уметничке додете додељена су му бројна признања, међу којима и Сретењски крст трећег ранга за стваралаштво у култури. Вујић је један од ретких српских композитора о којем постоји одредница у *Енциклопедији хорске музике 20. века* издатој у Америци (Choral Music in the Twentieth Century, Nick Strimple, Amadeus Press 2002).

Александар С. Вујић није био само композитор и извођач. Он је ушао у све поре нашег музичког живота, повезујући наше музичке токове са европским и светским кретањима. Тврдио је да не треба да постоји „музичка провинција“, да култура треба равноправно да се негује у свим деловима Србије. Свој животни пут и стваралачки опус Александар Вујић је завршио 6. септембра ове године. Припадао је једној, данас веома малој, групи уметника широког, рекли бисмо, ренесансног образовања, интересовања и деловања. Пленио је огромном енергијом, великим ауторитетом, лаком комуникацијом и необичним оптимизmom и ведрином. Био је позната и популарна личност не само у вољеном Земуну, него међу колегама целе Србије (на сајту www.aleksandar-s-vujic.com може се детаљно прочитати о преображеном стваралаштву овог српског уметника).

Рената Самарцић Уметност и криминал

Уметност и криминал / Рената Самарцић
[регистри: Маја Јовановић]

Нови Сад : Платонеум,

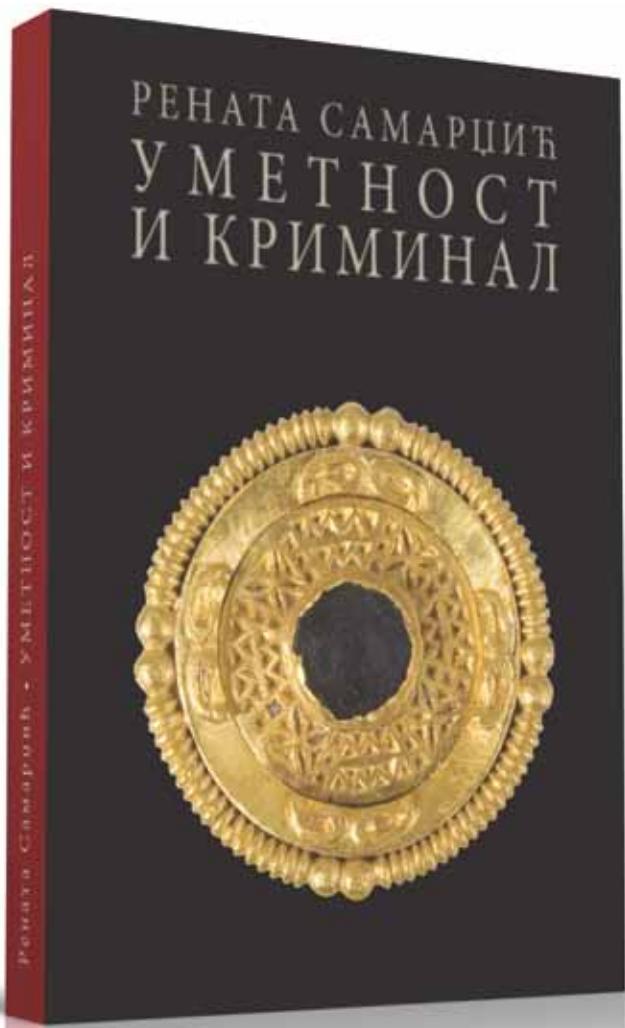
383 стр. ; илустр. ; 24 см

Напомене и библиографске референце уз текст;
Библиографија; Résumé; Регистри.

ISBN 978-86-85869-88-4

Уиздању издавачке куће „Платонеум“ из Новог Сада недавно је изашла из штампе књига *Уметност и криминал* аутора др Ренате Самарцић, чији предмет истраживања јесте криминал у вези с уметнинама (*art crime*) и последице које он узрокује по друштво. Ауторка у књизи разматра четири основне категорије криминалитета у вези с уметнинама – крађу уметничких дела и литургијских предмета, пљачкање антиквитета, вандализам и кривотворење уметнина, указујући на велике културну, духовну и материјалну штету коју он наноси држави и грађанима као поседницима уметнина.

У књизи су анализирани карактеристичне примери из историје криминала у вези с уметнинама. Од периода антике до савременог доба није било ратова без пљачки, сполијација, конфискација и деструкције културне баштине. Оне су биле најинтензивније у доба старог Рима, о чему, више од писаних извора, сведоче барељефи на Титовом славолуку у Риму (82. године) с представом античке поворке која у Рим доноси ратни плен опљачкан у Јерусалимском храму (70. године). Ова римска иконографија евоцирана је много векова касније (1813), у време Наполеона, на порцеланском сервису из Севра, на коме је приказана транслокација трезора из Ватикана у Лувр. Ови примери показују сталну употребу иконографског језика у разматрању теме заплене уметничких дела. У тоталитарним културама присутна је идеја о стварању супермузеја, што показује да су тоталитарни режими уметност и културу схватали веома озбиљно, асимилирајући их директно у своју политику. Током Другог светског рата нацисти су украли и конфисковали 650.000 уметничких дела и литургијских предмета. Ауторка у књизи указује и на специфичан пример у Совјетској Русији – начин на који држава с пуним правом може да располаже културним благом своје земље. Большевичке продаје уметничких дела и литургијских предмета у иностранству, без преседана у светској музејској пракси, биле су један од извора за финансирање развоја совјетске индустрије током реализације Стаљиновог петогодишњег плана у периоду 1928–1933. г. Истраживање крађа из музеја и при-

ватних колекција показује развој криминала у вези с уметнинама – од елегантног викторијанског модела до организоване криминалне делатности.

Вандализам и иконоклазам чине једну категорију криминалитета у вези с уметнинама. Појам иконоклазма везује се за византијску епоху иконосборства и иконосборство у доба реформације, док се појам вандализма везује за Француску револуцију. Византијски иконокласти били су усмерени на свете слике – иконе Христа, Богородице и светитеља и ова епоха завршила се победом православља. У периоду реформације, иконоклазам је усмерен на симbole католичке цркве и у њему је редефинисана улога уметности. У Француској револуцији, на мети револуционара су симболи старог режима, и они се, за разлику од реформатора, против њиховом симболичном садржају. Нацистички иконоклазам био је усмерен на аутономију уметности и осуду стила и форме дела модерне уметности, проглашених „дегенерисаним“, када је из немачких музеја и колекција програно 16.000 слика модерне уметности. Талибански иконоклазам у Авганистану био је усмерен на будистичку уметност, и уопште, на све преисламске споменике, како би се спречио повратак *преисламској идолојо-клонстиви*. Иконоклазам и вандализам албанских екстремиста на Косову усмерен је на српске храмове и иконе и брисање трагова српског присуства на Косо-

ву. Вандализам Исламске државе је усмерен је на рушење цивилизације.

Простор Србије познат је пре свега по археолошким налазиштима и средњовековним манастирима који представљају материјалну, културну и духовну повест, од првих најсложенијих култура праисторије, преко грчке културе и дугог римског присуства, до византијске доминације и стварања српске државе, због чега кривична дела у вези с уметнинама наносе ненадокнадив губитак нашем културном идентитету. У књизи је дата дескрипција криминалитета у вези са културним добрима у Србији у периоду 2000–2014. године, која може послужити као основа за даља истраживања.

Извор: [сцц.срб | http://www.vbs.rs/](http://www.vbs.rs/)

Разговори са старцем Илијом – књига познатог руског духовника

Разговори са старцем Илијом / превела и илустровала Ива Бендеља ; [приредио Игњатије Шестаков]

Стари Бановци – Београд : Бернар, 2017

101 стр. ; илустр. ; 22 см

ISBN 978-86-6431-062-8

Yочи овогодишњег 62. Међународног сајма књига у Београду, из штампе је изашла књига *Разговори са старцем Илијом*. Ово издање представља још један заједнички пројекат издавачке куће „Бернар“ и српске верзије портала Православие.ru.

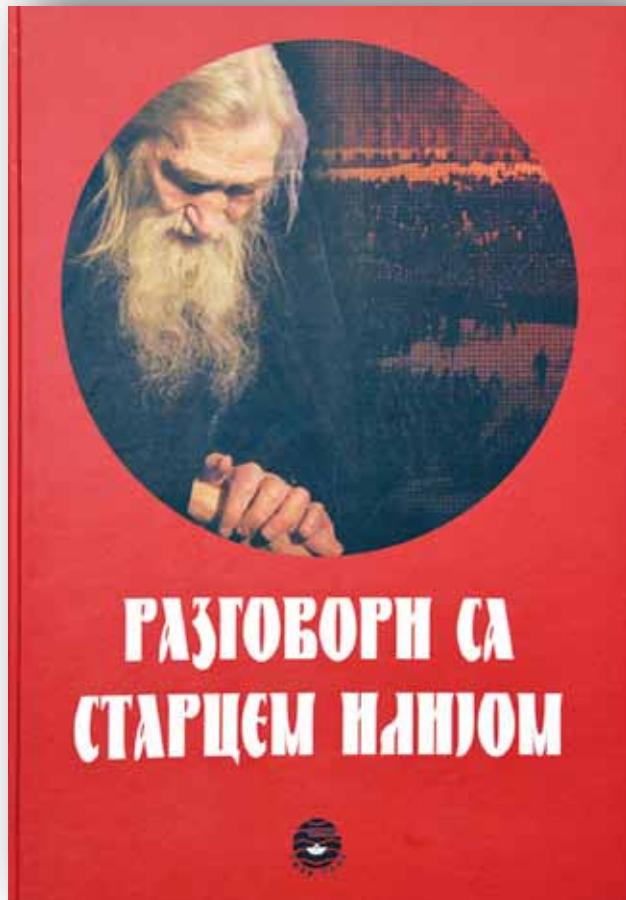
Читаоци портала већ су имали прилику да се упознају са старцем Илијом (Ноздриним) кроз беседе и интервјује које су новинари различитих ТВ канала и радио станица водили са њим. Већина тих дијалога је ушла у овај омањи зборник.

Име Архимандрита Илије Ноздрина је добро познато како у Русији, тако и у Србији. Не тако давно, духовник је посетио Београд где се лично поклонио светињама престоног града. Издавачи су желели да овом књигом ближе упознају српске читаоце са мислима једног од најпознатијих руских духовника.

У својим беседама и интервјуима отац Илија се дотиче многих питања у вези са духовним животом и свакодневицом, која брину савременог хришћанина.

Животопис старца Илије

Старац Илија је рођен 1932. године. На монашеној је добио име Илијан, по једном од Четрдесет мученика севастијских. Од 1966. године, наредних десет

година проводи као искушеник у Псково-Печерском манастиру. Од 1976. године премештен је у руски манастир Светог Пантелејмона на Светој Гори. Крајем осамдесетих година двадесетог века добио је послушање духовника Оптинске пустинje, где је замонашен у велику схиму са именом Илија, по другом севастијском мученику. На Васкрс 2010. године унапређен је у чин схиархимандрита.

Духовник је Свјатејшег Патријарха московског и све Русије Кирила. Схиархимандрит Илија је познат не само у Русији, Белорусији, Украјини, него и у Америци, на Светој Гори и у Грчкој.

Најважнији позив оца Илије је старање о душама, брига о људима, решавање тешких животних ситуација и проблема, али пре свега – молитва. К њему притиче народ из целе Русије, у православном свету га називају старцем. Отац Илија о себи са смирењем каже: „Ма какав сам ја старац? Ја сам само стари човек.“ Многи, који немају могућност да се лично састану са старцем, постављају му питања у писаном облику. Отац Илија добија стотине и хиљаде писама из Русије и иностранства. Понекад проналази време за разговор са новинарима, наступа у ТВ емисијама.

Оно што највише карактерише оца Илију је неизмерна љубав, љубав према људима и Богу. Сви који су се макар једном срели са старцем, сећају се његових очију и осмеха.

Извор: <http://www.pravoslavie.ru/> | <http://www.vbs.rs/>

Прир. М. П.

ПАНЧЕВО

Дани духовне музике

Под покровitelством Града Панчева и Српске Православне црквене општине Панчево Центар и Горњи град, од 3. до 5. новембра 2017. године одржан је јубиларни 20. међународни фестивал „Панчевачки дани духовне музике“. Панчевачко српско црквено певачко друштво овом приликом обележило је улазак у 180. годишњицу постојања од оснивања (1838–2018).

Свечано отварање фестивала и изложбе плаката фестивала, у петак, 3. новембра 2017. године, започело је химном Светом Сави у Светосавском дому у Панчеву, у извођењу Панчевачког српског црквеног певачког друштва са Подмлатком и Дечјим хором, којим је дириговала госпођа Борјана Стражмештеров.

Извор: Епархија банајска | сиц.срб

МОСКВА

Албум сећања

У склопу обележавања јубиларних година Првог светског рата, у Амбасади Републике Србије у Москви 9. новембра 2017. године отворена је мултимедијална изложба „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“.

Изложбу је отворио амбасадор Србије у Москви г. Славенко Терзић. Отварању су присуствовали и представници Московске Патријаршије, Удружења руско-српског братства, Српско-русоког клуба, представници историјских и музејских институција Москве, Московске организације ветерана, привредници и српска дијаспора у Руској Федерацији, студенти и учесници пројекта „Албум сећања“ из Русије и Украјине.

Изложба фотографија пројекта „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ приказује фотографије, ратне дневнике, војничка писма, дописне карте, споменице и

Теолошки погледи

ВЕРСКОНАУЧНИ ЧАСОПИС

Теолошки погледи на интернету

Са радошћу обавештавамо читаоце *Теолошких погледа* да је на адреси <https://teoloskipogledi.spc.rs/sr/> доступан вебсајт нашег часописа на српском и енглеском језику. Доступни су, у дигиталном облику, чланци и студије из свих до сада објављених бројева *Теолошких погледа* – од 1968. до 2017. године.

Уредништво часописа *Теолошки погледи*

осталу историографску грађу учесника Првог светског рата. То су јединствена сведочанства о ратним авантурама и страдањима српског војника у ратним годинама, потиснутог са страница светске историје. Изложба „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ резултат је жеље да се данас, сто године касније, ода дужна почаст том малом човеку из Великог рата за цивилизацију, и да се његово велико жртвовање за правду, истину, слободу и човечанство не избрише из нашег цивилизацијског памћења, већ постане културна баштина.

Видео фильм „Васкрс јунака из Великог рата“ представља резултат жеље да се ода почаст појединцу – српском војнику и део је прикупљене историографске грађе из периода Првог светског рата коју су потомци послали у част сећања на своје претке, учеснике Великог рата.

Пројекат „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ /slavniimpresima.rs/ реализује Савез потомака ратника Србије 1912–1920. са благословом Патријарха српског Иринеја и са благословом Патријарха московског и целе Русије Кирила, уз подршку Министарства спољних послова – Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону.

БЕОГРАД

Анастас Јовановић – уметност и нови медији

У оквиру обележавања 200 година од рођења Анастаса Јовановића,

у Конаку кнегиње Љубице 13. новембра 2017. г. отворена је изложба посвећена овом значајном уметнику 19. века под називом „Анастас Јовановић – уметност и нови медији“. Отварању изложбе присуствовали су уметници и људи из културног живота Београда, а изложбу је отворио министар културе и информисања Владан Вукосављевић.

Ауторка изложбе је Данијела Ванушић, виши кустос Музеја града Београда. Она је изабрала 200 експоната – оригиналних радова и уметничких дела од више од 1.500, колико их Музеј Града поседује. Цртежи, акварели, фотографије, стереотипски снимци и лични предмети доступни су публици у Конаку до 28. јануара 2018. године. Изложбу прате каталог и монографија *Идентиitet и медији – уметност Анастаса Јовановића и његово доба*.

Извор: Инфо-служба СПЦ

НОВИ САД

Господ је хвала моја и песма

Као и претходних једанаест година, следујући Спаситељевим речима да љубимо једни друге као што Он нас љуби (Јн. 15, 12), Српска православна Црквена општина новосадска је у сарадњи са Јеврејском општином, Римокатоличком жупном црквом Име Маријино, Словачком евангеличком Црквом, Реформатском хришћанској Црквом и Исламском заједницом Србије у Студију М, 19. новембра 2017. године.

ПРИЗРЕН

Слава Свети Врачи (13-14. новембар 2017) Јубилеј – 165 година од рођења Петра Костића

Срби Призренци су у понедељак, 13. новембра 2017. године, прославили јубилеј – 165 година од рођења Петра Костића, ректора Богословије, председника Скупштине, сенатора, писца, историографа и националног делатника. У преподневним часовима, чланови Друштва пријатеља манастира Светих Архангела са Архимандритом Михаилом, игуманом манастира Светих Архангела обишли су гроб Петра Костића. Тога дана, у 19 часова у Богословији Св. Кирила и Методија представљена је књига *Лисићи из даље и ближе прошлости* Петра Костића. Скуп су поздравили отац Андреј, заступник ректора Богословије, и Бојан Бабић, председник Друштва и издавач. О књизи су говорили: др Александра Новаков, приређивач, др Ненад Танасковић, рецензент и mr Живојин Ракочевић, књижевник. Програм је водила Бојана Манигода. Велика сала Богословије била је препуна. Богослови су песмом започели програм, а исто тако и завршили. Осим ученика и професора Богословије, присуствовали су отац Михаило, игуман манастира Светих Архангела код Призрена, отац Данило, игуман манастира Бањске, отац Илија, игуман манастира Тушимље, оци Слободан и Ђорђе, призренски пароси и друго свештенство. Присуствовали су поштоваоци лика и дела Петра Костића који су из Београда кренули ка Призрену. Цео догађај пратила је телевизија, новинари из Грачанице, али и новинарка „Дневника“ из Новог Сада Зорица Милосављевић. Гости из Београда су коначили у Конаку Цара Душана у Архангелима.

На дан Светих врача Козме и Дамјана истоимена црква у Поткаљаји била је пуна верника. Поменути игумани, као и професор Богословије, служили су Литургију. Ове године колач и жито је донела историчарка Александра Новаков, Призренка. За следећу годину ту улогу је преuzeо Иван Лукић из Београда.

Пре уништавања ове богомольје, у дворишту је постојала винова лоза. Са жељом да све подсећа на дане славе и мира, овом приликом су три игумана (Михаило, Данило и Илија) посадила три чокота лозе.

Послужење је било испред Цркве Светог Спаса. Након обиласка призренских светиња и Каљаје, тврђаве, путници из Београда су кренули пут манастира Драганца. У предивном амбијенту тог манастира госте је веома срдачно и братски дочекао игуман Иларион. Приликом тог путовања путници су посетили манастир Дечане и манастир Светог Козме и Дамјана у Зочишту. Мирне душе, топлог срца путници су пуни утисака стигли у Београд око 23 часа.

Александра Новаков

не, одржала дванаести доброворни концерт представника традиционалних Цркава и верских заједница.

Као и сви концерти одржани претходних година, и овај је имао човеколубиву, доброворну намену. Сав прикупљен приход, остварен кроз прилоге учесника и посетилаца, биће употребљен за подршку заједници за лечење зависника у заједници Земља живих.

Скуп је, по благослову Епископа новосадског и бачког Иринеја, отворио архијерејски намесник новосадски први, протпрезидент-ставрофор Миливоје Мијатов. Он је, вођен богољубљем и човеколубљем које је и окупило све присутне, поздравио извођаче и публику.

После наступа свих извођача, присутнима се обратио и сарадник заједнице Земља живих, Андреја Јо-

вановић, који је укратко подсетио присутне о мисији и успесима ове заједнице и уједно захвалио на прилозима који су овим доброворним концертом остварени.

Сарадња традиционалних Цркава и верских заједница у Новом Саду ће се наставити и другим поводима и у различитим приликама, али посебан значај даје се овим доброворним концертима, којима је наш град украсен, од стране свих традиционалних Цркава и верских заједница, већ дванаест година.

Нека наша заједничка песма буде таква да пригрлимо и јасније видимо и чујемо једни друге, да бисмо сви заједно непрестано певали Господу у животима својим, докле јесмо и докле постојимо (уп. Пс. 103, 33), да бисмо тако песмом и славојима Творцу преображавали себе и сву творевину Његову.

Извор: Епархија бачка | сиц.срб

ЗАГРЕБ

700 година манастира Крупа

Изложба фотографија Дарка Дозета под називом „700 година манастира Крупа“, коју чини четрдесетак уметничких и документарних фотографија насталих приликом Дозетових боравака у том манастиру, отворена је половином новембра 2017. г. у просторијама Библиотеке Просвете у Загребу. Изложба је организована у оквиру пројекта Регистра културне баштине Срба у РХ. Изложба ће бити отворена до половине децембра.

Манастир Крупу је 1317. године као задужбину подигао краљ Милутин. Највећа страдања је претрпео у 20. веку, кад су у Другом светском рату изгорели сви конаци, а манастирски инвентар уништен од усташа које су га претвориле у војно упориште. У акцији Олуја манастир је претрпио мања оштећења и краће, а с народом су у егзодус отишли и монаси, па је манастир био пуст до 2000. године. Ове године је манастир на Велику Госпојину прославио свој велики јубилеј – 700 година постојања.

Извор: Митрополија затребачко-љубљанска |

сиц.срб

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

Православна Црква у Америци

У недељу, 19. новембра 2017. године, молитвено су обележени 100-годишњица избора на московски патријаршијски престо светитеља Тихона и 115-годишњица освећења катедралног Саборног храма Руске Цркве у САД. Празничну Литургију савршио је Митрополит свеамерички и канадски Тихон, уз саслужење управитеља парохија Руске Патријаршије у САД Епископа наро-томинског Јована,protoјереја Јована Цилинса, као и свештенства Саборног храма Светог Николаја у Њујорку.

Поводом 100-годишњице избора Светог Тихона московског, на сугубој јектенији су произнесене нарочите благодарствене прозбе, после којих је Епископ Јован прочитао молитву благодарности.

За време обеда разматрана су различита питања сарадње Православне Цркве у Америци и парохија Руске Патријаршије у САД, а и предстојећа посета Митрополита Тихона Руској Православној Цркви, по позиву Патријарха московског Кирила, ради учешћа у јубиларним свечаностима поводом 100-годишњице устоличења светитеља Тихона и успостављања Патријаршије у Руској Цркви.

Извор: сцц.срб

Константинопољска Патријаршија

Патријарх константинопољски Вартоломеј осветио је у недељу, 19. новембра, обновљену Цркву Светог Георгија недалеко од Једренске капије на Теодосијевом зиду у Цариграду. Црква о којој се од 1974. г. старала турска Генерална дирекција за духовне задужбине („Вакифлар“), током последње три године темељито је обновљена. У околини Једренске капије, све до свог изгона 1955. живели су многи грчки православни хришћани; овај крај је одговарао византијском предграђу Девтерон (Друга четврт).

Како преноси Инфо-служба СПЦ, Литургији су присуствовали тursки председник владе Хакан Чависоглу, валија (гувернер) Цариграда Васип

Кипарска Православна Црква Заштита светих места у Европи и на Блиском истоку

Црквени великодостојници били су учесници конференције коју су организовали Конференција европских Цркава и Кипарска Православна Црква у Никозији, на Кипру, од 9. до 10. новембра 2017. године. Уочи Европске године културног наслеђа 2018., са ове Конференције су европске Цркве затражиле од европских установа да повећају напоре како би се обезбедили поштовање и заштита светих и богослужбених места, и то на основу закона ЕУ, а и Заједничке иностране и безбедносне политике.

Четрдесет учесника конференције истакло је да се неколико празнина у међународном правном режиму, који се односе на та места, мора допунити, нарочито заједничка дефиниција и правни лекови. Купити, градити, поседовати, одржавати, обновити и користити таква верска места су део пакета фундаменталног права слободе вероисповедања или веровања, кажу они.

Конференција је истраживала различите правне, политичке и културне контексте теме. Ово се односи на Западну Европу са њеним изразито секуларним устројством, као и на регионе где су верска места исполнитивана у ситуацијама сукоба, као што су то Косово и Метохија, подељени Кипар, затим Украјина, Сирија, град Јерусалим итд.

По питању Кипра, Архиепископ Нове Јустинијане и свег Кипра Хризостом II говорио је о потреби *de facto* заштите цркава на Кипру. Верски споменици у овој земљи нису под ефикасном контролом Кипарске Републике, а често трпе оштећења на турској кипарској страни, где се мало чини да се то спреци. Правним власницима је често забрањен прилаз и онемогућено им је да обилазе своја света места.

Говорећи о Светој Земљи, Патријарх јерусалимски Теофил III истакао је да се последњих неколико месеци појавио један нови ниво претњи по стабилност Јерусалима као мултиетничког, мултикултурног и мултирелигијског друштва, у којем су различита света места конкретан доказ тога да су Цркве постале све више забринуте за своју имовину.

По питању Сирије, епископ Јерменске епархије Дамаска Армаш Налбандијан говорио је о великим страдањима његове заједнице током грађанског рата. Истакао је жељу да та земља поврати релативну хармонију између различитих вера која је постојала пре сукоба. Отац Сава Јањић, игуман манастира Дечани на Косову и Метохији, тражио је да „политичке вође на Балкану демонстрирају већу посвећеност заштити културног и верског наслеђа рањивих заједница и да учине више напора да се спреци даље уништавање светих места“.

Модератор тематске референтне групе по људским правима при Конференцији европских Цркава, др Горан Гунер, изјавио је да „уништавање богослужбених места често дубоко утиче на идентитет верске особе, која жели да такво место буде очувано за садашње и будуће нараштаје са достојанством, интегритетом и поштовањем“.

Извор: Конференција европских цркава (превод: Информативна служба СПЦ)

Саким и генерални директор духовних задужбина Аднан Ертем.

Црква Светог Георгија, основана у 9. веку, кроз историју је рушена и обнављана неколико пута.

Извор: сцц.срб

Руска Православна Црква

У Казању, престоници руске Републике Татарстан, 4. новембра 2017. г. прослављен је празник Казанске иконе Матере Божје. Литургију у Благовештењском саборном храму

Молитве за јединство Европе

У четвртак, 10. новембра 2017. г., у Бечу је одржана екуменска „Молитва за Европу“, на којој су се у бечкој катедрали посвећеној Светом Стефану окунули многобројни хришћани различитих вероисповести из целе Европе. Богослужење је предводио кардинал Кристоф Шенборн, који је у свом говору поздравио иницијативу Међународног хришћанског умреженог рада „Заједно за Европу“, која је иначе снажна међуцрквена организација у престоници Аустрије. Кардинал је упозорио на опасност цепања континента Европе, која је кроз историју доживела многе ране, али и оздрављења. Подсетио је на верске ратове, али и на позитивне догађаје као што је пад Берлинског зида.

Посебно је кардинал подсетио на жртве, на погром Јевреја у новембру 1938. године, који се управо обележава 79. пут. Ови погроми били су увод у најгоре катастрофе људске историје. „Од нас хришћана се не очекује да владамо у Европи, него да служимо“, рекао је Шенборн дословно.

Богослужењу су присуствовали двојица викарних бискупова, сиријски православни хорепископ Емануел Ајдин, евангелички умировљени бискуп Хервиг Штурм, англикански архијерејски заменик преч. Патрик Кјуран, као и многи представници других Цркава у Аустрији.

На скупу је говорио и суперинтендент Томас Хенефелд, председавајући Екуменског савета Цркава у Аустрији, који је истакао да се Цркве у Европи морају залагати за достојанство човека, слободу, помирење, правду, заштиту људског живота и околине, божанске творевине. Говорили су и пастор Томас Ремер и Кјарина Марен у име покрета фоколара.

Екуменски мрежни рад „Заједно за Европу“, настао је 1999. г. поводом „Заједничке изјаве о учењу о оправдању“ Лутеранског светског савеза и високих личности Римокатоличке Цркве. Ова иницијатива повезује римокатоличке, евангеличке, англиканске и православне хришћане, као и чланове слободних Цркава. Овај мрежни рад залаже се за помирење различитих конфесија и култура, као и за солидарност, слободу и толеранцију у Европи.

Извор: Кайшерс (превод: Информативна служба СПЦ)

Казанског кремља служио је Митрополит казански и татарстански Теофан, уз саслужење више архијереја и свештених лица. Певао је мушки хор, као и мешовити хор диригентског одсека Семинарије Илије Коршунова. После богослужења одржана је величанствена литија са копијом Казанске иконе Пресвете Богородице, уз пратњу звона са храмова у центру града.

Како преноси веб-сајт Инфо-службе СПЦ, Према подацима које је недавно провела Фондација за испитивање јавног мњења, више од половине Руса има поверење у Руску Православну Цркву. Наиме, према резултатима, 64 одсто испитаника сматра себе православним, 8 одсто муслиманима, 22 процента држе се за неверујуће. У укупном збиру, 64 одсто верују Руској Православној Цркви, док њих 19 одсто изражава неповерење. Половина испитаника

изразила је поверење у Патријарха Кирила. Поред тога, 69 одсто анкетираних изјавили су да је њихов став према Руској Цркви непромењен свих ових протеклих година, док је њих 12 одсто рекло да су став променили на боље.

Извор: сиц.срб

Јапанска Православна Црква

Током боравка Митрополита волоколамског Илариона у Токију, 8. новембра 2017. г., у Амбасади Руске Федерације у Јапану одржана је међународна научна конференција „Свети Николај Јапански и Иконентије Московски: култура народа Русије, Јапана и Америке“ посвећена обележавању 220-годишњице рођења Св. Иконентија (Венијаминова), Митрополита московског и коломенског, апостола Сибира и Америке, духовног наставника равноапостолног Николаја Јапанског.

ДОБРОЧИНСТВО

Поклоничка агенција Српске цркве
телефон: 011/2687-416, 2686-445
www.dobrocinstvo.rs

ПОКЛОНИТЕ СЕ ДОМОВИНИ

ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА

ДОЧЕКАЈТЕ

БОЖИЋ

У ВИТЛЕЈЕМУ

4 - 12. јануар 2018.

Скуп је поздравио руски амбасадор у овој земљи Е. В. Атанасијев. Скупу се обратио Митрополит волоколамски Иларион предавањем „Равноапостолни Николај Јапански и светитељ Иконентије Московски – светитељи који повезују народе“. Митрополит је истакао да је Свети Иконентије провео 40 година апостолског служења, и да је проповедао 24-годишњем јеромонаху Николају (Касаткину) како да усмерава своје напоре да би његова мисионарска служба у Јапану имала плодове.

Предавања о двојици светитеља одржали су и предстојатељ аутономне Јапанске Православне Цркве Митрополит токијски и свег Јапана Данило, Архиепископ сендајски Серафим, ректор Николо-утрешке духовне семинарије игуман Јован (Рубин), свештенослужитељи Јапанске Цркве, научни сарадници и предавачи на Институту Далеког истока Руске академије наука, токијског Универзитета страних језика, као и Института азијских и афричких земаља при Московскому државном универзитету.

За учеснике и госте конференције приказан је филм Митрополита Илариона „Православље у Јапану“, титрован на јапански језик.

Извор: сиц.срб

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Снежана Круйниковаћ

НОВИ ПАЗАР

Слава манастира Ђурђеви ступови

У манастиру Ђурђеви Ступови код Раса (Новог Пазара), 16. новембра 2017, свечано је прослављена слава манастира, празник Св. Георгија Победоносца (Ђурђиц). Свету Литургију служио је Епископ рашко-призренски Теодосије уз саслужење свештенства и монаштва новопазарског намесништва. На крају Свете Литургије Владика је преломио славски колач са игуманом манастира Архимандритом Герасимом, који је за све госте приредио славску трпезу.

Извор: Епархија рашко-призренска

УАЕМ

Параклис у Команди ваздухопловства Србије

Са благословом Патријарха српског Иринеја, Епископ моравички Антоније, викар Патријарха Српског, обавио је 20. новембра 2017. чин великог освећења новоуређеног параклиса посвећеног Светом архи стратигу Михаилу у згради Команде ваздухопловства Србије у Земуну. Саслуживали суprotoјереј-ставрофор Божо Бакаљић – архијерејски намесник земунско-новобеоградски, протонамесник Слађан Влајић – главни војни свештеник у Војсци Србије, јереј Анђелко Додер, протођакон Стевица Рапајић и ђакон Зоран Николић. Након освећења параклиса, служена је Света Литур

У НОВОМ САДУ Косово и Метохија – јуче, данас, сутра

Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки Иринеј учествовао је, 17. новембра 2017, у свечаном отварању и раду окружног стола на тему: „Косово и Метохија – јуче, данас, сутра“.

Присутнима у свечаној дворани Матице српске, Владика Иринеј је рекао да су Косово и Метохија наша трајна тема и да то питање није питање само географије, политike, међународних односа, и слично. „То је трајна наша тема.

Као млад монах, своје прво место службовања имао сам у Метохији и од тада па до данас то је и једна од централних тема мого сопственог живота. Питање Косова и Метохије, суштинско питање, треба посматрати са надом на Бога и будућност“, казао је Епископ Иринеј.

Владика Иринеј је додао да наша стварна, а не самозвана елита треба постепено да враћа у употребу, паралелно са називом Косово и Метохија, и израз „Стара Србија“. „Ми, ако имамо неке велике и моћне силе које сматрају да заувек треба отргнути Косово и Метохију или Стару Србију од Србије и српског народа, имамо истовремено исто тако велике силе које имају огроман утицај и без којих се не може донети ниједна одлука те врсте, а то су Русија и Кина. И ми у тим условима, на позив неких дефетиста међу нама, треба да кажемо: ‘Изволите пријатељи, Албанци, Шиптари, Арнаути, како год, узмите на поклон!’ Ко нама даје то право? Ако бисмо то урадили, то не би био само добровољни, трајно самоубиствени губитак Косова и Метохије, него губитак Србије и Српства као целине. Постали бисмо, уместо Срба, нека врста модерних курдских номада по Европи“, поручио је Епископ бачки у Матици српској.

Професор др Драган Станић, председник Матице српске, је истакао да се унутрашњи српско-српски дијалог води у Матици српској отако је установа формирана 1826. године. „Последњих деценија, нарочито година, у Матици српској је објављен велики број научних, философских, религијских текстова који су захватили у то културолошко бесцен благо какво је стварано на Косову и Метохији“, навео је професор Станић, оценивши да је овај скуп за Матицу српску не само некаква обавеза, него трајна преокупација која неће престати ни у будућности.

У раду окружног стола у Матици српској учествовало је 26 стручњака који су исказали свој лични став на посебност Косова и Метохије и на значај очувања културног наслеђа. Први окружни сто у оквиру свесрпског дијалога о Косову и Метохији одржан је 31. октобра у Палати „Србија“, када је о тој теми дискутовало 40 професора правних факултета. У наставку унутрашњег дијалога, о могућим решењима тог питања, мишљења су 13. новембра изнели и представници 22 института друштвених наука и више од 50 научноистраживачких радника.

Извор: Епархија бачка

гија. У беседи, Владика Антоније је говорио о мисији коју обављају ваздухопловне снаге Србије, упоредивши њихов задатак са службом анђела: „Као што анђели чувају људе на земљи, тако и припадници ваздухопловних снага Србије чувају

српско небо, а самим тим и све људе који живе у нашој земљи.“ Управо због тога, по речима Епископа Антонија, није нимало случајно да новоуређени параклис у згради Команде ваздухопловства Србије у Земуну буде посвећен Небеским сила-

У БЕОГРАДУ

Паастос жртвама револуционарног терора

Дана 4. новембра 2017, одржан је паастос у Лисичјем потоку. Сам до- гађај започео је химном Божје Јравде коју је отпевао хор раковичке Цркве

Св. апостола Вартоломеја и Варнаве. Паастос је служило свештенство АЕМ. После освећења Крста, који је постављен залагањем Ђакона Александра Аздејковића и одслуженог паастоса, по благослову Патријарха Иринеја, у својству изасланика, присутним се обратио протојереј-ставрофор др Саво Б. Јовић, главни секретар Светог Арх.

Синода СПЦ. „Помолисмо се данас, на Задушнице, драга браћо и сестре, Господу Богу, Једином Животодавцу, за све оне што овде невино страдаше од оних који су мислили да могу градити будућност на туђој крви и несрећи. Као народ прошли смо у историји кроз многа и тешка искушења која су изнедрила свете мученике и страдалнике, чија жртвоносна сведочења снаже и јачају све оне који иду Христовим крсноваскрсним путем. Међутим, никада – ни у једном периоду мира и слободе – нисмо били више прогањани, хапшени и убијани, него у времену када су комунисти преузели власт и ударнички, револуционарно, жестоко, кренули у обрачун са онима из нашег народа који су Бога у срцу носили са жељом да њиховом крвљу „учврсте“ темеље нове државе. Хапсили су без разлога, судили без кривице и убијали без милости, у исто време проглашавајући тај период најбољим напретком у историји нашег народа, тврдећи да се тада слободно, лепо и добро живело, што неки, нажалост, још увек и данас понављају. Зар се може, браћо и сестре, лепо живети уколико се сећамо жртава само овог једног стратишта, а и преко 200 гробница које је комунистички режим „посејао“ по Србији и у којима се претежно налазе кости цивила, тадашње елите нашег народа: епископа, свештеника, професора, лекара, песника, привредника, трговаца, занатлија, глумца, адвоката, књижевника, студената, Ђака... Сви су они страдали од оних који су се такмичили у убијању и прогону људи, у хапшењу, у ломљењу ребара, чупању брада, рушењу и обесвећивању храмова, спаљивању светих икона, растерибању литија, гашењу славских свећа и кандила. Богу хвала да је то њихово прошло и да је дошло време да ове жртве, као и оне широм Србије, имају исти третман као и све друге жртве. Ако то ми не урадимо, него дозволимо да њихова гробна места буду депоније, онда морамо бити свесни да и сами чинимо грех раван злочину“, истакао је прата Саво.

Скупу се обратио и председник Удружења жртава комунистичког режима Слободан Ђурић, рекавши да је тајна судбина ових жртава почела да се открива 2009, када је Влада Србије формирала комисију за тајне гробнице убијених после 12. септембра 1944. год. Комисија је у Србији пописала 59 хиљада жртава послератне партизанске репресије и лоцирала 215 масовних гробница.

оца Киријака (Врањешевића) у чин Ђакона. У беседи након Литургије Епископ Никодим је, између остalog, рекао: „За начелника и војводу свих девет анђелских чинова постављен је Свети архангел Михаило, који је у време сатаниног пада у гордост предводио мноштво војске небеске говорећи да смерно стојимо пред Творцем нашим и не помиšљамо на оно што је противно Богу, и певајући радосну и величанствену песму која слави Господа. Таква је његова вера и на њу ми треба да се угледамо, тежећи свакодневно да се уподобимо Господу.“ Епископ Никодим је нагласио да је противно Господу бити у завади са својим ближњима, не помагати им у невољи и не долазити редовно у цркву на молитву. „Ми треба да живимо у миру и љубави са свима, да помажемо и носимо бремена једни другима. Треба да постимо како наша Света Црква прописује и долазимо на Свету Литургију. То је тај минималан труд који Бог од нас тражи, а нама је често тешко и напорно то да чинимо, али нас Он и такве воли и прихвата са љубављу у свој затргај, ако Mu покажемо и најмању вољу и жељу да и ми Њега прихватимо и да Mu на ту љубав љубављу узвратимо“, поручио је Преосвећени.

Извор: Епархија далматинска

НА МИХОЉСКОЈ ПРЕВЛАЦИ Прослава Аранђеловдана

У манастиру Светих архангела на Михољској Превлаци код Тивта, 21. новембра 2017, Св. Арх. Литургијом и благосиљањем славског колача прослављен је празник Светог архијерја Михаила – Аранђеловдан.

Началствовао је Митрополит црногорско-приморски Амфилохије коме је, као и игуману мана-

ма и Светом архијерју Божијем Михаилу.

Извор: spc.rs

У КРКИ

Слава манастира

На велики празник Светог арханђела Михаила, 21. новембра 2017, у

манастиру Крка традиционално је прослављена храмовна слава. Епископ далматински Никодим служио је Св. Арх. Литургију. Празник је увелиично радостан чин рукоположења монаха манастира Свете великомученице Недеље у Оћестову

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Снежана Круйниковаћ

стира Архимандриту Бенедикту (Јовановићу), Свети архангел Михаил крсна слава. Саслуживали су дванаест свештеника и два ђакона, а молитвено је учествовало монаштво и вјерни народ Боке. Пред почетак Литургије коју је служио на темељима Храма Светих архангела, чија обнова почине ових дана, Митрополит је у храму – задужбини кундесе Катарине Властелиновић замонашио искушеника ове свете обитељи, Бошка, коме је дао монашко име Михаило. Такође, у првине ангелског образа је обукао послушника Василија. Након Литургије, благосиљан је славски колач манастира, као и колачи многобројних свечара који Аранђеловдан славе као породичну крсну славу.

У архијастирској бесједи Митрополит Амфилохије је рекао да се преко Свете службе Божије обнавља памћење на све оне који су себе кроз вјекове утрагивали у превлачку светињу. „Обнавља се и спомен благовјерне Катарине Властелиновић која је прва покренула обнову овога храма у току прве половине 19. вијека, и која је овде мученички пострадала“, рекао је Митрополит црногорско-приморски и додао да је ова светиња вјековима вјаскрсавала душе и да се нада да ће се и ово покољење уградити у њену обнову. „Прво Светим причешћем, а онда и обнављањем зидова овога Храма Светих архангела Михаила и Гаврила. Обнавља се, dakle, памћење на све епископе и свештенике који су овде Богу служили.“ Високопреосвећени је на крају богослужења публицисти Вајску Костићу уручио највише одликовање Српске Православне Цркве – Орден Св. Саве, којим га је, на Митрополитов предлог, одликовао СА Синод СПЦ за „жртвено ангажовање, усмено и писмено, на откривању историјске истине о манастиру Михољска Превлака, на очувању његовог блага и несебичном труду на његовој обнови“.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

ШЕСТОМЕСЕЧНИ ПОМЕН Сећамо се Вл. Лукијана са захвалношћу и љубављу

У суботу, 18. новембра 2017. у Саборном храму Св. великомученика Димитрија у Даљу, служена је Св. Заупокојена Литургија и парастос поводом шест месеци од упокојења Епископа осечкопољског и барањског Лукијана. Уз молитвено учешће Епископа бачког Иринеја, администратора Епархије осечкопољске и барањске, Литургијом је началствовао пензионисани парох ердутскиprotoјереј-ставрофор Јован Клајић. Саслуживало је свештеномонаштво, свештенство и ђаконство уз многобројни верни народ. После заамвоне молитве, Владика Иринеј је служио парастос блаженопочившем Епископу Лукијану. Након служења парастоса, Епископ се бираним речима обратио свештенству и сабраном народу Божијем, нагласивши да је блаженопочивши Владика Лукијан цео свој живот посветио служењу Богу и своме роду, најпре као свештеномонах на просторима Бачке епархије, а потом и као Епископ, обновљајући поверену му епархију, како материјално тако и духовно, непрестано се старајући да створи живу Цркву и предано и ревносно свештенство, што је и остало после њега. Исказавши искрено веровање да је Господ примио његову душу као душу вернога и доброга јеванђелског слуге, Владика Иринеј је закључио своје обраћање позивом и жељом да се у својим молитвама сећамо Владику Лукијана са захвалношћу и љубављу, и са надом и увереношћу да и он нас у својим молитвама пред Богом не заборавља.

Извор: Епархија осечко-пољска

У БИЈЕЉИНИ Обиљежена крсна слава МУП-а РС

Полицијска управа /ПУ/ Бијељина обиљежила је у епархијском Културном центру у Бијељини, 21. новембра 2017. крсну славу Министарства унутрашњих послова /МУП/ Републике Српске – Сабор Светог архангела Михаила. Након традиционалног славског обреда – ломљења славског колача, који су уз кума славе, војног свештеника, протонамјесника Васу Поповића, и бројне званице, обавили Епископ зворничко-тузлански Фотије и начелник Полицијске управе Бијељина Жарко Ђосић, одржан је богат духовно-културни програм. Епископ Фотије је након славског обреда рекао: „Црква мора и треба пастирски да брине о свом народу, његовим духовним потребама, да га васпитава у Православној вјери и чува од искушења, док је полици-

ја ту да спроводи законе, штити нејач, сиротињу и све који су угрожени, да брине о земаљском народу.“ Преосвећени је напомену да није случајност то што полиција прославља Светог архангела Михаила, који је заштитник небеске војске, њен предводник.

Извор: InfoBijeljina.com/CPHA

НА БАШЧАРШИЈИ Сабор Светог архангела Михаила

На дан када наша Света Црква слави Сабор Светог архангела Михаила и осталих Сила Небеских, Митрополит дабробосански Хризостом служио је Св. Арх. Литургију у Старој цркви на Башчаршији која слави Небеске анђеле као своје покровитеље и заштитнике. Саслуживали су protoјереји-ставрофори: Миомир Зекић, Чедомир Ђелмо, Владислав Топаловић, protoјереј Немања Манцић

и ђакони: Немања Васиљевић и Дражен Анцић.

У току Свете Литургије Митрополит Хризостом рукоположио је чтеца Будимира Гардовића у свештенодјаконски чин. Послије заамвоне молитве Митрополит Хризостом је преломио славски колач и освештао славско жито, помоливши се за све ктиторе и задужбинаре овог светога храма. На крају Свете Литургије, Митрополит је честитao свештенству и свим вјерницима крсну славу Светих арханђела.

Извор: Митрополија дабробосанска

У КРАЉЕВУ

Празнично славље

Света Црква у престоном граду Епархије жичке, у Храму Светог Саве, имала је радост да прослављајући Светог арханђела Михаила и Сабор бестелесних сила, прослави дан крсне славе Архијереја жичког Јустина, као и Архимандрита Дамјана (Цветковића) иprotoјереја-ставрофора Ненада Илића, служашчих при овом храму Божијем.

Поздрављајући присутне на Св. Арх. Литургији, Епископ Јустин је у беседи након јеванђелског читања, захвалио свима на доласку. Честитajuћи свечарима славу, Владика је, усмеравајући очи и ум сабраних на долазеће Царство Христово, охрабрио верне на путу подвига, непрестаног устајања из стања палости. У радости благодарења Господу на свим даровима, освештано је славско жито и преломљен славски колач. Архимандрит студенички др Тихон (Ракићевић) је, у име своје и свих сабраних, честитao Епископу славу. Подсећајући да се код Срба у овоме периоду често иде „са славе на славу“, пожелео је свима да наше духовно кретање буде и „из славе

ве у славу“. У току дана у госте код Епископа су дошли и Њ. В. митрополит: дабробосански Хризостом и загребачко-љубљански Порфирије, као и Њ. П. епископи: шумадијски Јован и нишки Арсеније. Међу гостима били су и Милета Радојевић, директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама и друге уважене званице.

Извор: Епархија жичка

У КОВИЉУ

Слава манастира Светих арханђела

У уторак, 21. новембра 2017, у манастир Ковиљ прослављен је Сабор Светог арханђела Божијег Михаила и свих бестелесних сила. Свету Литургију је служио Митрополит загребачко-љубљански Порфирије, уз саслужење Епископа бачког Иринеја, свештеномонаха и свештеника Епархије бачке, као и гостију из Словачке: презвитера Петра Суроке и Мирослава Губе. По прочитаном Јеванђељу, Митрополит Порфирије се присутним обратио поуком о анђелима Божијим. У току божанствене Литургије ћакон Срђан Јанковић из Жабља рукоположен је у презвитерски чин, а катихета Живко Раиновић из Чуруга у чин ћакона.

Извор: Епархија бачка

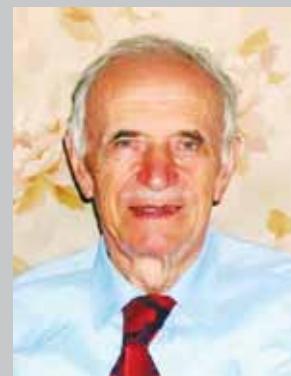

У БЕЧУ

Прослава Светих арханђела

Његово Преосвештенство Епископ аустријско-швајцарски Андреј служио је на празник Св. архистратига Михаила Св. Арх. Литургију у Катедралном храму Св. Саве у Бечу.

У препуној цркви, заједно са свештенством овог светог храма,

**Др Андрија Ђуричић
(1930-2017)**

После краће болести, 17. септембра 2017. упокојио се у Београду, месту у коме је провео свој најдужи радни век. Био је лекар интерниста у болници „Завод за рехабилитацију“. Рођен је 1930. у Ужицу, од оца Луке, такође лекара, и мајке Круне. Имао је сестру Ружицу, браћу Василија и Немању. Они су отишли Господу пре њега.

Др Андрија Ђуричић је живео по много чему монашким начином живота, као праведни усамљеник, увек посвећен породицама своје браће, као и свакоме човеку који би му се обратио за савет. Он је многе лечио као следбеник Светих безсребреника Козме и Дамјана, пружајући свима и лековите речи својим човекољубљем: сељацима на пижаци, чобанима на ливадама Таре, где је проводио свако лето, и сваком Београђанину који би му се телефоном обратио, на препоруку својих пријатеља.

Марија Тарјевић

благочестивим народом и много-брјним славарима, у молитвој и свечарској атмосфери појало се Богу и Светим архангелима. Владика је, поучавајући народ, тумачио библијско-теолошки карактер празника. На крају Свете Евхаристије, посебно се обратио свечарима пожелевши им како ове године, тако и свагда да славе своју крсну славу у миру и сваком добру.

Извор: Епархија аустријско-швајцарска

**ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ КРЕДИТИРАЊА
НАШИХ ПРОИЗВОДА НА 24 МЕСЕЧНЕ РАТЕ**

ЛИВНИЦА ЦРКВЕНИХ ЗВОНА "ЛИГРАП"

34312 БЕЛОСАВЦИ ББ

ТЕЛ: 034/6883-502, 064 111 24 34

е-майл: livenicaligrap@yahoo.com

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

**Претплаћујем се
на следеће часописе**
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:		ПТТ број и град:		
Адреса:		Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)	
	Србија	Иностранство		
<i>Православље</i>	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом	
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом	
<i>Православни мисионар</i>	500 динара	20€	Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом	
<i>Теолошки последи</i>	900 динара	20€	Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом	
<i>Гласник СПЦ</i>	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом	
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом	
<i>Светосавско звонце</i>	690 динара	25€	Обичном поштом	
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом	

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија